

„Reformator“

Martin Luther

jakožto záletník!

Víry svatováclavské i myšlenky rakouské
vyznavačům i odpůrcům

===== dle historických pramenů vypravuje =====

Dr. Karel L. Řehák.

V Praze.

Tiskem knihtiskárny družstva Vlast. — Nákl. Tiskové Ligy.

1904.

Od téhož spisovatele vyšly a doporučují se :

Nákladem Cyrillo-Method. knihtiskárny v Praze :

1. **Kde jest reformace?** Zevrubné poučení historické od reformace pravé i bludné. Cena 2 zl. 40 kr.
2. **Kde jest reformace?** Odpověď časopisu »Hus«. Cena 10 kr.
3. **»Klerikální nevědomost či nepoctivost?«** Odpověď »Hlasům ze Siona«. Cena 15 kr.
4. **K té obraně »reformatorů a reformace«.** Fr. Šádkovi; helvetskému pastoru, na jeho flašineti naštemováno. Cena 50 kr.
5. **Výklad mše sv.** Dle P. Kochema. Váz. 1 zl. 50 kr.
6. **O mši svaté.** Postní kázání. Cena 50 kr.
7. **Kam jdeš?** Rozjímání o nebi. Cena 1 zl. 20 kr.
8. **Na perutích.** Cestopis. Cena 1 zl. 20 kr.
9. **Máj Panny Marie Lúrdské.** Cena 1 zl.
10. **Pouť do svaté země.** Postní rozjímání. Cena 30 kr.
11. **Úvahy na každý den v roce.** Dle P. Stixe. Cena 3 zl.
12. **Křížová cesta.** Sedm pobožností. Cena 36 kr.
13. **Pravá nevěsta Ježíše Krista.** Dle sv. Alfonse z Liquori. 2 díly. Cena 2 zl. 40 kr.
14. **Myrtový věnec.** Dárek snoubencům. Vázaná 1 zl. 20 kr.
15. **Manna roku církevního.** Výklady nedělních i svátečních epištol a na evangelia. Cena 2 zl. 20 kr.

Nákladem Vlasti :

16. **Prostomilá knížka.** Návod k rozjímání dle slavného P. Kochema. Cena 50 kr.
17. **Miláček Páně.** Pro ctitele nejsv. Svátosti. Cena 60 kr.

I. Úvod.

1. »*Pryč od Říma!*« ale vlastně i »*Pryč od Rakouska!*« rozléhá se v rozličných toninách i variacích po území patrona země české, svatého Václava; a »*k Berlínu!*« se tomu má rozuměti. Za fangličku má sloužiti tak zvaný »reformator«, jinak také »muž Boží«, »veliký prorok« — *Martin Lutr* (Luther).

Poněvadž zlovolné vychvalování tohoto nešťastného muže a jeho »evangelia« neustává, předkládám tuto stať ze života jeho, aby z ní každému patrně bylo, jak málo Martin Luther učením i životem svým přispěl ku kýžené za dob jeho nápravě mravů lidu křesťanského; a jak nesmyslně jest »reformátorem« čili »nápravcem« Církve Páně ho nazývati!

I chci ukázati k oné tajné hybné síle, jež Luthera poháněla, aby to »své čisté evangelium« hlásal, jímžto dle pravdy na mnoze

velmi pokleslých mravů své doby nikterak nenapravit, ale jen neslýchanou nemravnost mezi lid zanesl a zasil;*) a kterak pak i články víry pravé Církvě Páně předělával a natahoval tak, aby co v pravdě nemravným a bezbožným bylo, nadále vůli Boží odporovati se nezdálo!!

Jsem bohužel napřed přesvědčen, že se touto knížkou ctitelům a chvalořečníkům Lutrovým asi nikterak nezavděčím; ale nelze jinak!

Pravdě volný průchod!

Katolický a říši rakouské věrně oddaný lid musí býti upozorněn na to hříšné zboží, jež do něho zlomyslně a lehkovážně má býti zaneseno, aby se hrozná škoda duchovní uvaroval.

2. Při tom nikterak nemám na mysli ubohých protestantů, anebo jak sami si ač neprávem říkají, »evangelíků«, snad dráždití nebo zúmyslně urážeti pro jiné jejich přesvědčení. Mám pro ně jen — *upřímné politování!*

Myslím si: kdybys tak byl mezi protestanty vyrostl, od malička jen pošklebky a nadávky katolíkům slýchal, nikdy řádného poučení o jediné pravé Církvě Páně nepřijal, množství Boha zpustlých katolíků kolem sebe

*) Denifle I. 356 a násl.

viděl, a za denním chlebem se lopotě, k lepším náhledům přiveden nebyl: nebyl bys snad také lepší, nežli oni!

Dal-li ti Bůh dobré, zbožné, pravověrné rodiče, a poskytl-li ti mnoho příležitostí, abys té jediné, na svatém Petru založené, a proto jediné pravé Církve Páně dobře poznal: stalo se tak ze zvláštní milosti Boží; a nemůžeš nikdy dosti Bohu děkovati, že ti v Církvi své tolik milostí již udělil, i dalších nabízí, a tak cestu ku spasení věčnému ti usnadnil i usnadňuje.

My katolíci nikomu do svědomí nesaháme, abychom chtěli určovati, *pokud kdo vědomě a dobrovolně v bludném učení trvá*, a tak proti Bohu se prohřešuje. Toliko Bůh jest soudcem vnitra. Jen tolik víme, že kdo lehkomyslně, vědomě i dobrovolně poznanou vírou Kristovou, jak ji Církev katolická, na svatém Petru založená vykládá, pohrdá, zahyne. dle slov Páně: »Kdo neuvěří (ovšem byť i byl a platně pokřtěn!) bude zatracen.*) Ale pokud kdo úplně *bez své viny bloudí*, o tom doufáme ve spravedlnost i dobrotu Boží, že ho Bůh jakýmkoli vhodným sobě způsobem pro zásluhy Syna svého, za nás všechny ukřižovaného, posléze přece, třeba i po mnohém bloudění, k Sobě přivede.

*) Marek 16, 16.

Povinností ale nás všech jest, abychom pravých cest Páně vyhledávali, a pak i statně po nich v před kráčeli!

· Může-li však kdo právem očekávati od nešťastného Martina Luthera, že on svým učením i svým životem jest s to, aby cestu k nebi ukazoval, o tom nechť soudí každý sám, třebas jen z následujícího líčení jeho milostných pletek, jak nám *o nich vypravuje Luther sám* ve svých spisech, anebo jak nám je s ochotou a věrností líčí *jeho nejdůvěrnější přátelé*.

Aby mi nemohl nikdo vyčítati, že snad upřilišňuji, a na pouhou potupu protestantům toho jejich »Božího muže« a »proroka« nepravými barvami líčím, udávám prameny, z nichž jsem sám vědomosti své o Luthe-rovi čerpal. *Nevypadá-li Luther dle nich ve svatozáři, není ovšem vinou mou, nýbrž jeho vlastní. On sama sebe tupí a na posměch vydává.*

Prameny, dle nichž vypravuji, jsou mimo jiné, na patřičném místě uvedené, zejména proslavené po celém učeném světě spisy:

1. *Johann Janssen*. Geschichte des deutschen Volkes zum Ausgange des Mittelalters. Herder. Freiburg. VIII velkých svazků mimo doplňky. Janssen uvádí na tisíce knih, psaných i tištěných, i rukopisů, z nichž čerpal, a *vypravuje slovy svých pramenů*.

2. *Georg G. Evers*. Martin Luther. Charakterbild vom ihm selbst gezeichnet in seine Schriften und Korrespondenzen. Kirchheim Mainz. VI velikých svazků. Evers, býval luteranský pastor, přesvědčiv se z pilného čtení Luterových spisů, že naprosto nelze ho mít za »muže Božího«, opustil dobrovolně výnosný pastoraat, ač tak rodinu do bídy uvedl a stal se katolíkem. Týž vypravuje o Lutherovi *vlastními slovy jeho*, dle spisů jeho, kteréž podrobně uvádí.

3. *P. Heinrich Denifle* O. P. Luther u Lutherthum quellenmässig dargestellt. Kirchheim. Mainz. 1904, I. Bd. Dílo epochalné, jež zdrcujícím způsobem snímá vylhanou svatozář s hlavy Lutherovy, a po zásluzničí od pastorů rozšiřované báje o něm a díle jeho. — Atd.

II. Pravá příčina Lutherovy »reformace.

1. Martin Luther narodil se jakožto selský synek dne 10. listopadu 1483 v Eisleben v Sasku, kam byli rodiče jeho prchli z Měhry, kde před tím bydleli, a kde byl otec jeho Hans v prchlivosti své zabil sedláka, jeho kráva mu opásala trávu. V Měhře, nyní protestantské, dosud ukazují místo, kde se otec Lutherův vraždy té dopustil.

V 14. roce věku poslán byl Martin Luther do Děvína (Magdeburku), kde při klášteř

chudí hoši byli zdarma vyučováni v počátcích vědomostí, zejména v latině. Pak vstoupil v Eisenachu do latinské školy, kde si musil obživu vyzpěvovati na ulici. Bylo tehdy obyčejem, že chudí lidé před domem, z něhož chtěli dostat almužnu, nějakou modlitbu nahlas odříkávali, před církevními slavnostmi ale vhodnou píseň náboženskou vyzpěvovali.

2. Asi v šestnáctém roce přijat byl Luther do domu paní *Voršily Kottové*, rodem Schalbe, před jejíž domem asi častěji za dárek se modlil anebo zpíval. Byla to asi veselá vdovička, které se byl mladý Luther zalíbil. Táž zemřela r. 1511. Že by byla měla radost právě jen z »nábožných« písní studentíka Luthera, nelze se domnívati, ježto on se při ní naučil popěvkům, které i v pozdějším věku pak často opakoval:

»Es ist kein lieber Ding auf Erden,
Als Frauenlieb', wem sie mag zu teil werden!«

To jest: »Není milejší věci na světě nad lásku ženy, komu se jí dostalo!«*) A:

»Wer nicht liebt Wein, Weib und Gesang,
Bleibt Narr sein lebelang!«

To jest: »Kdo nemiluje vína, ženy a zpěvu, bláznem zůstává po celý život svůj!«

Chvalořečník Lutherův Mathesius svědčí o tom,**) že Kottová měla k němu »tou-

*) Walch. Saemmt. Werke 61, 212. — Denifle I.435.

**) Janssen II. 71.

žebnou příchýlnost«; a Luther sám doznává, že snášel mnoho pokušení ku hněvu, zášti, a zejména ku smilstvu. I dá se souditi, že vilný mladík Luther nezůstal u Kottové bez úhony. A skutečně, když r. 1501 Luther nastoupil v Erfurtě na vysoké učení, nepřidružil se tam již k studentům zbožným, ale k tak zvaným *humanistům*, kteří po způsobu pohanů uctívali Bakcha a Venuši, to jest: hověli chlastu a smilstvu.*)

Také vracel se z Erfurtu do Eisenachu, jen den cesty vzdáleného, aby tam stará přátelství u Kottové a jiných udržoval. I mluví sám v pozdějších letech o »hrubých hříších, kterých se tehdy v mládí dopouštěl«; a jiní vypravují docela o *nemanželském synu Jindřichovi*, kterého s Kottovou zplodil,**) a kterého jako »starého studenta« anebo »čekatele bohatého dědictví« ve Wittenbergu v letech 1540 a 1541 u sebe hostil.

3. Udává se obyčejně, že Luther hroznými příhodami zdrcen, stal se ukvapeně mnichem i knězem přese všechny odporné rady svých dobrých známých, kteří jemu pro jeho zlé náklonnosti z volby stavu jeho ničeho dobrého nevěstili. Ale zdá se, že měl Luther i jiné příčiny, jež ho přiměly k tomu,

*) Janssen II. 1. Buch.

**) Janssen II. 72.

aby přijal roucho řeholní a dal se posvětit na kněze.

Mnozí totiž tvrdí, že tak učinil proto, poněvadž otec jeho jemu pro hříšné jeho se klackování a ubíjení času (»bumlování«) prohlásil, že jemu nadále peněžitými podporami přispívati bude jen pod tou výminkou, bude-li se on svým studiem právnickým věnovati. A také si asi Luther dělal naději, že vstoupí-li do kláštera, za pomoci téhož bez jiných podpor, snadněji se domůže nějaké profesury ve Wittenbergu, kde právě nové vysoké školy byly zřízeny. Kteréhožto cíle také skutečně z přízně svého představeného Staupitze záhy dosáhl, ač tehdy byl ještě bohoslovcem sotva na polo vzdělaným, mladým, nedozralým.

4. *V klášteře* choval se Luther po nějaký čas dosti neúhonně. Avšak záhy počal docházeti do domu svého přítele Spalatina, kde smyslů svých nestřeže, šíleně se zamiloval do sličné dcery hospodyně jeho, jak sám se z toho Spalatinovi vyznal, když jemu napsal: »Nemůžeš ani uvěřiti, jak mi ta sličná dívka leží na srdci. *Nechci zemřít, pokud něčeho neprovedu, abych si také krásnou dívku namluvit směl.*«*) Matka dívčina však se o zamilovaném mnichu dověděla, a dům

*) Reformatorenbilder 609.

svůj na dále mu zakázala. To bylo již roku 1507!

Že ona dívka vdovina byla prvou příčinou Lutherova kacířství, dosvědčil on v pozdějším věku přátelům svým sám, an prohlásil:*) »Prostý sedlák, anebo ošklivá děvka, voda anebo nečistý pytel, nikoho ku kacířství nepodráždí; k tomu třeba jemného, hladkého jazyka, dobrých tolarů a pěkných děvčat!«

Pravou příčinou Lutherovy revoluce byla tedy láska k ženám. Chtěl se oženiti. Ale to nebylo dovoleno ani knězi ani řeholníku; a proto musel něco »vyvésti«, aby jemu stav jeho více na závadu nebyl; a aby také směl podržeti svou profesuru, které by byl jinak ztratil.

5. I zdálo se mu radno, aby dříve štěstí své zkoušel *po cestě zákonné*, prosbami a vyjednáváním zejména s úřady církevními. aby pout svých zbaven byl, které viděl předem ve svém rouchu řeholním, a ve svých slavných slibech. A proto *snažil se od papežské stolice nabýti dispense, čili prominutí, aby nemusil aspoň na nějaký čas nositi roucha řeholního.* Za tou příčinou udával, že do kláštera vstoupil obklíčen hrůzami smrti, tedy z přinucení (!); a proto že vynucené sliby jeho nemohou býti po právu

*) Tischr. Leipzig. A. S. 111.

církevním platnými. S těmito dalekosáhlými zámysly nemohl se ale nikomu svěřiti; a proto přál si odebrati se osobně do Říma, kde by u papežské stolice rozvázání slibů svých domáhati se mohl.

Ale kterak měl on, mnich bez prostředků hmotných, do Říma se dostat?

Nahodila se k tomu kýžená příležitost. Toho času snažil se Staupitz, provincial řádu augustinianů, s papežským svolením zaváděti některé opravy v řádu. Některé kláštery nechtěly ale k opravám těm přistoupiti, mezi nimiž byl i erfurtský, jenž byl domovem Luthera, který měl odtud jen dovolenou, aby na universitě ve Wittenbergu mohl vyučovati.

Měly-li vzdorující kláštery při svém zůstatí, bylo k tomu třeba svolení papeže. Usneseno tedy vyslati doktora Jana z Mechelnu jakožto vyjednavatele do Říma, jenž dle předpisů řeholních musel míti průvodčího. Za toho nabídl se Luther, jenž nadál se tak nabýti příležitosti, aby mohl v Římě záležitost vlastní zcela nenapádně projednati. Na podzim roku 1510 vydali se na cestu do Říma, kde, jak sám doznal, důstojnost ná městka Kristova nejvýš dobrý dojem naň učinila, a kde mnohé krásné i ušlechtilé mravy velice jej vzdělaly.

Jan Oldekop, bývalý posluchač Lutherův, jenž se u něho i zpovídal, pokud on ještě katolickým knězem byl, a jenž pak sám později v Římě studoval, a plnomocníkem císařským u rozličných dvorů byl, vypravuje o Lutherovi ve svých úředních zápiscích i v pozdější kronice, sepsané v letech 1561 až 1573, že »*Luther za svého pobytu v Římě podal žádost k papeži, aby po deset roků směl — ne v Římě, ale v Itálii kdes studovati — v rouchu světském!*«

Chtěl se roucha řeholního, jež mu ve volném životě překáželo, zákonitým způsobem zbaviti, aby během let někde zapadl, nějaké výhodné živobytí si opatřil, a pak vůbec z řehole vymizel! Avšak že »*Luther nemohl se prokázati žádným plnomocenstvím se strany svých řeholních představených, byl proto se svou žádostí od papeže odmrštěn.*«

Z toho vzkypěla v Lutherovi ona *nekrotitelná zášť k papežství*, kterou v pozdějších letech vždy na jevo dával způsobem přímo ďábelským. *Papež zhatil mu jeho zesvětačení a pak ženění!* A toho mu nemohl Luther odpustiti, jak o tom také veřejné svědectví vydal r. 1531 *vévoda saský Jiří*, jenž byl Luthrův mocný odpůrce, a měl známosti i u nejvyšších kruhů duchovenských i občanských.

III. Luther počíná »reformovati« po tajmu.

1. Když se Luther z jara r. 1511 z Říma vracel, nepochlubil se ovšem, jak se svou žádostí u papeže pochodil, aby se mu bratři v řádu nevysmáli, ano ho i proto neprónásledovali. Nechtěl-li ale svému rozdražděnému tělu odpor klásti, a chtěl-li přece »hezké děvče si namluviti«, nezbyvalo, než *od Církve, jež mu v tom bránila, na dobro se odloučiti, a kráčet po cestách, po nichž všichni kacíři kráčeli i kráčejí!*

2. I počal přemýšleti, kterak by se obejíti mohl bez papežství, aby od něho dispense čili prominutí mnišství a kněžství nepotřeboval. I jal se v knihovnách vyhledávati a studovati spisy Viklifa, Husa a jiných kacířů, kteří papeži pravomoci nad Církví popírali, aby se seznámil s důvody jich; a všechny jich lže a pomluvy o papežích po svém dokonalém odpadnutí *ličil tak, jako by vše na své vlastní oči při svém přebývání v Římě sám byl viděl, ač dříve pokrytecky byl ličil, co vše v Římě ho bylo dojalo a úctou k papeži naplnilo!!*

Bláhovec! Tím chtěl Církev zničiti?

Kdyby i tisíckrát více špatného v Římě skutečně v životě se bylo stalo, než o čem hanebně lže: bylo by proto učení Církve katolické snad nepravé? Či když počtář mravně

poklesl, již proto není třikrát tři devět? Což nesvědčil Bůh ve své prozřetelnosti tajemství svá křehkým lidem?

3. Následkem toho a takového hloubání ve spisech nespokojenců a dávných rezervanců počal v Lutherovi vnitřní nepokoj, pocházející již z r. 1507, vždy více vzrůstat; a proto stával se on sám vždy odpornějším.

Janssen*) vypravuje již při r. 1508, že »když Luther odcházel z Erfurtu, řeholní bratři jeho nikterak toho těžce nenesli, poněvadž Luther chtěl míti při všech učených hádkách vrch, a *velice rád se hádal.*«

Vnitřní nespokojenosti nedával ale Luther na sobě tehdy ještě patrně znáti, pokud si dělal tu naději, že dosáhne vyplnění přání svého po dobrém, aby se totiž svých řeholních i kněžských povinností zbavil. Když však v Římě se svou žádostí navždy pohořel, počal si svých povinností tím více oškliviti, a tím směleji jimi pohrdati.

Povinných kněžských denních hodinek čili církevních modliteb i po celé týdny zanedbával, a třebaš po několik neděl uzavíral se ve své jizbě, vymlouvaje se, že prý chce zanedbaných povinností — na jednotlivé dny (!) připadajících — nahraditi, jako by to dovoleno bylo! V pravdě však zavíral se proto,

*) Bd. II. S. 79.

aby jeho představení nemohli sledovati, čím se zabývá! Zabýval se tedy věcmi nedovolenými, zahanbujícími, při nichž nechtěl míti svědků!

4. Luther byl pro tyto své »zvláštnosti« (!) od představených svých sice kárán; ale pokárání nedbal. Ku přísnějšímu zakročení se ale vrchní neodhodlal, poněvadž za jedno tehdy Luther o Římu ještě mnoho chvalného vypravoval, a tak jako upřímně církevně smýšlející mnich se jevil; a pak že ku každé domluvě velmi prudce odpovídal. Celé jeho jednání začalo ponenáhlu býti nejhorším výsměchem na řeholní poslušnost, ku které se byl přece přísahou před Bohem i před lidmi zavázal!

Že by byl ve svém dobrovolném uzavření zanedbané »hodinky« nahražoval, jest při jeho omrzelosti v klášteře, a při nezkrotitelné svéhlavosti jen směšnou, pokryteckou výmluvou!

Řeholník může se jen tehdy spokojeným a šťastným cítiti, když převzaté povinnosti svědomitě plní, a činí tak zejména z poslušnosti k Bohu a dle návodů svých představených. Poněvadž Luther však poslušností pyšně pohrdl, a dle libovůle hlavy své žíti chtěl, lásku k Bohu ztratil a spokojenost vnitřní jemu vždy více mizela, tak že, jak

sám doznává, počal — *i Boha nenáviděti, na Něho se hněvati a Jemu zlořečiti!*

Janssen*) uvádí tato slova jeho: »Stal jsem se takovým nepřitelem Kristovým, že zalekl jsem se toho, když jsem pohledl na vyobrazení ho na kříži, sklopil jsem oči, *a byl bych raději ďábla spatřil!*« Byly to známky jeho špatného svědomí! Byly to důsledky jeho nezřízené žádosti, aby jakožto mnich a kněz přece mohl si »hezkou dívku namlouvati!«

5. Z tohoto smýšlení i jednání Lutherova vysvětluje se mnoho, co činil později. Aby ho nikdo ku mravně dobrým skutkům zavazovati nemohl, učil, že *dobré nebo zlé skutky na spasení naše vlivu nemají; toho že dosíci lze pouhou vírou či důvěrou v Ježíše Krista*. Ba že dobré skutky, jako jsou vroucí modlitby, tělesné i duchovní almužny, posty a umrtvování zlých žádostí, nám u víře této jen na závadu jsou, čili že jen škodí! A proto také Luther, když sám na oko před lidmi posud některé dobré skutky činil, sám o nich nestoudně prohlásil: »*Přetvařuji se před milým Bohem!*«**)

Takovými to domnělými dobrými skutky nemohl Luther ovšem ani Boha vševědoucího oklamati, ani svých vnitřních úzkostí, na které si stěžoval, se zbaviti.

*) Bd. II. S. 75.

**) Die Reformatoren. Kreuer. Frankfurt. 5. 58.

Jakého druhu ale ty jeho tehdejší úzkosti asi byly, to prozrazuje jeho pozdější doznání: »Jako nemohu hor odvaliti, s ptáky létati; lejna i moče svého zadržeti, nových hvězd stvořiti anebo sobě samému nosu ukousnouti: *tak nemohu ani od smilstva upustiti.*«*)

6. Poněvadž v takovémto stavu asi také jakožto kněz klášterní mši svatou obětoval, konal zajisté aspoň někdy tyto oběti *nehodně či svatokrádežně*. A proto také asi Luther později hříchů v mladém věku svém spáchaných si připomínaje, tvrdil, že zejména tím se prohřešoval, že mši svatou sloužil, Syna Božího obětoval i mučil, a tak se Jemu i rouhal.«

Proto také povstala v něm ošklivost i nesmazatelná zášť ku mši svaté i ku životu klášternímu, jak v příčině té píše již svatý Pavel:**) »Kdokoli bude jísti chléb tento (v Tělo Páně proměněný), aneb kalich Páně píti nehodně, vinen bude Tělem i Krví Páně . . a *odsouzení sobě jí a pije*, jelikož nerozsuzuje Těla Páně.«

Poněvadž tedy Luther ku mši svaté zášť pojal, ba třebaš po kolik neděl, kdy se ve své jizbě uzavíral, ji nesloužil, jest snadno pochopiti, že později mši svatou

*) Alte Abendmahllehre 2. 118.

***) I. Korint. 11, 27—29.

úplně zavrhl; a kde se to ihned vykonati nedalo, radil svým stvůrám, aby aspoň *kánon* čili onu část, v které proměna chleba v Tělo a vína v Krev Páně se děje, vynechávali, a tak zatím *lid šálili*, aby se domníval, že se mše svatá posud slouží.

Na místě pak svatého přijímání kázal věřícím podávati jen chléb a víno; a učil, že se mají *domnívati (!)*, jako by Těla a Krve Páně skutečně přijímali!

Takto ovšem ani udílející ani přijímající nemusili si výčitky činiti, že Těla i Krve Páně dle nauky sv. Pavla nehodně a ku svému odsouzení přijímají.

A poněvadž Luther prohlásil, že »*praví svatí musí i velkými hříšníky býti, **) a že »*nejlepším dobrým skutkem jest hřích*« :**) mohl pak i největší nemrava tu »večeří Páně«, jak ji Luther zavedl, udíleti i přijímati! Což se i na dále dělo.

Ostatně vyznal Luther, že rady té, aby mši svatou zrušil, udělil jemu -- *dábel (!)* r. 1521, dav se s ním v noci do učené hádky.

7. Když takto Luther sám s sebou v rozporu byl, a proto prudkými výčitkami svědomí sužován byl, uvažoval asi o tom, jak *šťastným (!) jest zvíře*, že může svým

*) Walch 6, 548.

**) Assert. artic. 31. 32.

chtíčům po chuti hověti, aniž by se muselo soudů Božích obávati.*)

A proč že jest zvíře tak šťastným?

Poněvadž nemá svobodné vůle!

Kdyby člověk neměl svobodné vůle, tak že by vše jen z vnitřního nucení či puzení činiti musel: mohl by býti také tak šťastným jako to zvíře.

I uvažuje Luther, že člověk má (následkem hříchu zděděného) velikou náklonnost ku zlému v srdci svém: prohlásil, že člověk v pravdě vůle svobodné nemá, ale *činiti musí jako zvíře*, k čemu puzeným se cítí; proto také že za své choutky *odpovědným není*; tedy i jako zvíře chtíčům svým hověti

*) Že Luther ideál zvířecího (ba svinského) života na mysli měl, vysvítá z jeho slov, jež napsal r. 1543, totiž na tři roky před svou smrtí, když byl před tím v letech 1527 a 1538 v nemocích předtuchy smrti okusil. Dí: »Vím, že kdo kdy již (jako já) hrůz a břemena smrti okusil, *prál by si raději svini býti (!)*, nežli aby toho ještě jednou snášeti měl. Nebo svině leží na svém loži z prachového perí na ulici anebo na hnoji, odpočívá bezpečně, chrupá jemně, spí sladce, *nebojí se žádného krále ani pána, ani smrti ani pekla, ani ďabla ani hněvu Božího*; žije bez starosti, tak že ani na to nepcmýšlí, kde otruby jsou . . . Nepomýšlí na smrt, až okamžitě mrtva jest . . . neucítila smrti . . . *jenom samý věčný život!!* V tom ji napodobovati nemůže žádný král, ani *messiáš židů*, ani žádný jiný člověk, jakkoli opatrný, vznešený, bohatý, *svatý, mocný.*« Erlang. Ausg. 32. 260. Denifle I. 740.

může, a pro zásluhy Ježíše Krista *spasen býti musí (!)*, ať Ho poslouchá nebo neposlouchá, jen když v Něho *věří!*

Když se ale jeho vlastní rozum takovýmto bezbožným vývodům protivil, nazval ho Luther »nejvyšší nevěstkou ďáblovou.«^{*)}

8. *Již od roku 1515 měl Luther nové »evangelium své« v hlavních částkách hotové, jež od evangelia Syna Božího jest naprosto rozdílné, a jež obsahovalo tyto hlavní nauky:*

a) *Lidská vůle není svobodná. Co člověk činí, činí z přinucení vnitřního jako zvíře; jinak jednati ani nemůže. Nepřemožitelná žádostivost — to jest ten trvající — dědičný hřích.**)*

b) *Proto jest prost člověk vši odpovědnosti za své činy, jež hříšnými nazýváme, a netřeba se za ně báti trestů na věčnosti.*

c) *Kdo chce spasen býti, tomu postačuje pouhá víra (sola fides); dále netřeba ani hříchů se varovati, ani dobrých skutků činiti!*

Bratři řeholní a přátelé Lutherovi seznavše z častých soukromných vyjádření i veřejných kázání názory jeho, *již roku 1515 přezdívali mu kacírů,***)* a ne teprve po jeho vystoupení do široké veřejnosti r. 1517.

*) Janssen III. 598.

**) Denifle I, 292 a násl. 413.

***) Janssen II. 80.

Neb již r. 1515 o svátcích vánočních kázal Luther ve Wittenbergu, že se sebe praničeho dobrého nemůžeme konati, leč hřešiti; a hřešiti že *musíme*, pokud žijeme. Což později v listu k Melanchthonovi ze dne 1. srpna 1521 vyjádřil otevřenými, zarážejícími slovy: »Budiž hříšníkem, a hřeš statně; avšak ještě statněji věř!« (*Fortiter pecca, sed »fortius crede!*«) A »od Beránka Božího neoddělí nás žádný hřích, byť bychom i tisíce tisíckrát (milionkrát) denně smilnili,* anebo vraždili!!«**)

IV Luther počíná »reformovati« veřejně.

1. Až posud rozséval Luther bohaprázdné bludy své, jež mu cestu do »ráje«, jímž manželství nazval, klestiti měly, jen v užších kruzích. Z Církve, » pryč od Říma«, odstoupiti ještě nechtěl, aby nepropadl trestům se stran moci církevní i politické. Ale chtěl býti *vyloučen*, aby jako »nevinně trpící« získal mnoho přátel nespokojených na stranu svou. Když se mu tedy zdála doba příhodná, aby otevřeně proti papeži vystoupil a vyobcován byl: učinil tak.

Takovouto vhodnou dobou zdála se mu ale ta, kdy papež Lev X., aby mohl vy-

*) Janssen II. 78. 79.

***) Denifle I. 17.

stavěti nádherný velechrám sv. Petra ve Vatikáně v Římě, vypsál r. 1517 milostivé léto, v němž by plnomocných odpustků nabýti mohli ti, kdo by *mimo povinné hodné přijetí svátostí, pokání a nejsvětější Svátosti oltářní, také přispěli dle možnosti své i milodary na vystavění toho velechrámu.*

Papežským plnomocníkem pro Německo k účelu tomu vyvolen byl oblíbený i učený kněz z řádu sv. Dominika *Jan Tetzel.*

Proti papeži i jeho plnomocníku Tetzlovi vystoupil Luther se vši okázalostí, an dne 31. října 1517 přibil na dveřích zámeckého kostela ve Wittenbergu 95 thesí čili článků, o nichž chtěl se s učenci veřejně hádati.

Toto vystoupení Lutherovo udávají protestanté jakožto začátek tak zvané »reformace« čili »obnovy Církve«, an prý Lutner tehdy veřejně vystoupil proti »zlořádům v Církvi.« Avšak Lutherovi nebylo o odklizení zlořádů, nýbrž o zavedení nových, dosud neslýchaných učení a pořádků, aby si skrze ně na výsost kýženou ženitbu zajistil, a povinností svých kněžských i řeholních beztrestně se zbavil.

2. Jak málo v pravdě Lutherovi bylo o zneužívání (?) církevních odpustků, vysvítá z jeho pozdějšího, *přísahou stvrzeného vyjádření*, jež učinil přátelům svým, a jež

zároveň svědectví vydává o tom, *jak mělkým bohoslovcem tento tak zvaný »muž Boží« byl!* Prohlásil: »Jako že mne Kristus Pán vykoupil, *nevěděl jsem tehdáž ani* (když r. 1517 veřejně proti hlásání odpustků vystoupil), *čím odpustky jsou!!«**)

Chtěl tedy jen hádkami vodu zkalit, a pak ve zkalené vodě lovit! A proto také Tetzlovi, jehož byl pro úřad jeho hrozně zhanobil, tak že týž se z toho až těžce roz-nemohl, na omluvu jednání svého napsal: »Nedbej toho! Nebo věc ta nebyla k vůli Tobě začata; ale *má otce zcela jiného!***)»

Luther právě měl v úmyslu, bořit zákony církevní jemu odporné; a proto počal se také tehdy sebevědomě podpisovat »*Martin Eleutherios*«, t. j. »vysvoboditel« — totiž od zákonů církevních a moci papežské. Tak doznal již v psaní ze dne 11. listopadu r. 1517 příteli a spolubratru řeholnímu Lange-ovi do Erfurtu zaslaném.

3. Vystoupení Luthera proti všem posud platným řádům v Církvi nezůstalo ovšem bez povšimnutí církevních úřadů. Tu Luther, jak se mu právě hodilo, tvářil se zase jakožto přívrženec papežův. Zapřísahal se (v listu ze dne 3. března 1519) papeži Lvu X..

*) Walch XVII. 1704.

**) Janssen II. 85.

že nikdy jeho úmyslem nebylo, čímkoli proti moci římské Církve brojiti. Ale již dne 13. března 1519 v listě, příteli Spalatinovi zasláném, píše: »Nevím, zdali jest papež antikristem sám, anebo jeho apoštolem!«

Takovým byl Luther mužem vědomých lži i křivých přísah, pokrytcem před Bohem i před lidmi, jenž se neostýchal prohlásiti: »Což by to bylo velikého, kdyby kdo pro něco lepšího a pro církev křesťanskou (ovšem tu jeho!) dobře, silně zalhal?!*) Je to »muž Boží«, či ne?

4. Luther nepřestal ale na pouhém »vysvobozování« ústy; přešel i *ku skutkům*. Jakožto universitní profesor nebyl tak přísně vázán na uzavření v klášteře; a když veřejně vystoupil proti Tetzlovi, již vůbec se o své povinnosti řeholní nestaral.

I počal vycházeti z kláštera i večer a v noci, aby se svými stoupenci se scházel. Byli to, jak jemu otcovský přítel jeho, provincial Staupitz brzo vytýkati začal, »hlavně návštěvníci rozkřičených domů!«

A Luther toho ani nepopíral, koho za přátele má; ale sám na »bolestné následky« svého pustého života na těle svém si stěžuje, an dí: »Jsem člověk veřejnosti vystavený, zapletený do společnosti (v hospodách, roz-

*) Rady. Reformatoren, Frankfurt S. 51.

křičených domech), *do opilství, smilného lechtání, nedbalosti a jiných obtíží.*)*

5. A podobně jako Luther počínali si i stoupenci jeho, z nichž bylo mnoho lehkomyslných *studentů* ve Wittenbergu. K těm přidalo se mnoho *osob duchovních* takových, jež se nebyly službě církevní oddaly z lásky k Bohu, ale jen pro dobré opatření. Takovíto nyní přátelé evangelické »svobody«, jak ji Luther kázal, šli za svým »vysvoboditelem« od zákonů mravních, a počali se oddávati beze všeho studu takovým nestydatostem, o jakých nebylo slyšeti od počátku křesťanství. Luther omlouval je ale slovy: »Vždyť nemůžeme býti anděly.«**) A »nic se tomu ani nedivil, že *stoupenci jeho sestávají hlavně z chlípníků a bratří z nevěstinců.*«***)

6. Když takto Luther myslí lidských připravil, učinil r. 1520 další krok k »osvobození«, an vydal »*okružní list křesťanské šlechtě německé*«, v němž zavrhl papežství, a tvrdil, že *skrze křest svatý každý sám stává se knězem*, a nikoho ve věcech duchovních poslouchati nemusí. Proto ale přece sám jsa pouhým knězem, přes učení toto »*světil (!) biskupy a kněze*, jako příkladně přítele svého

*) Psaní ze dne 20. února 1519 Staupitzovi.

**) Gottlieb, Hamburg, Briefe. S. 262.

***) V psaní Staupitzovi ze dne 20. února 1519.

Amsdorfa za biskupa do Naumburgu. Ó jaká to důslednost!

Téhož roku 1520 vydal Luther další hanopis, nadepsaný »o *babylonském zajetí církve*«, v němž zuří, že papež smilstvu nad míru brání; a udává, že proto vystupuje jakožto »vysvoboditel« od »tyranství« jeho. I hlásá bezúzdne hovění všem tělesným žádostem, ať jest kdo svobodným nebo manželem. Prohlašuje, že jest proti manželským rozvodům, a že se mu zamlouvá spíše víceženství anebo vícemužství, tedy *nepřetržitě cizoložství třebas s nejbližšími pokrevenci!!*

I dává *neslýchané rady ženám*, chtějí-li děti míti; a *mužům*, nechce-li anebo nemůže-li jim manželka jich vyhověti..

Proti odpustkům církevním, jimiž tresty za hříchy bývají zcela odpuštěny anebo aspoň umírněny, brojil, a je za záminku svého vystoupení kladl; nyní ale sám *udělil odpustky neslýchané*, čině lidi prostými všech mravních povinností vůbec, a *naváděje je k žití již po způsobu té němé tváře!*

Když po dlouhém otálení byl konečně Luther proto zvláštní bullou papežskou z *Církve vyobcován*, spálil on ji s potupou se svými stoupenci dne 10. prosince 1520 před branou města Wittenbergu, a tak od Církve katolické navždy se oddělil.

7. R. 1521 vydal Luther nový hanopis »o zneužívání mší«, v němž veškeren stav kněžský i řeholní za dílo ďáblovo vyhlašuje, a tvrdí, že lépe jest býti katem i vrahem, nežli knězem nebo mnichem, a dokládá: »*Milejší by mi bylo, kdybych byl býval spíše držitelem nevěstek (!), nežli že jsem po patnáct roků Krista obětoval a se mu rouhal skrze mše*«*) — jež patrně v těžkých hříších, a proto svatokrádežně sloužil!

Luther považoval tedy za hlavní úlohu svou jakožto »osvoboditel« to, aby všechny meze mravnosti povalil, napřed ovšem pro sebe samého.

Pomocníkem nad jiné věrným stal se jemu *Ulrich z Huttenu*, teprve dvacetiletý, ale již francouzskou nemocí prožraný, a jako zvíře žijící.

8. Když po dlouhých nepořádcích v říši německé nastoupil konečně vládu císař Karel V., vypsalsněm na r. 1521 do *Wormsu*, aby tam církevní i politické zmatky v říši byly urovnány. Tam předvolán byl i Luther, a dán jest mu bezpečný průvod, aby se bez bázně dostaviti mohl.

Ve Wormsu seznámil se Luther s jinými sobě rovnými. Byl to zejména tyranský lantkrabě *Filip Hessenský*, jemuž Luther později ve srozumění se svým spřežencem

*) Janssen II., 211.

Melanchthonem udělil »*Beichtrath*«, t. j. *radu jako ve zpovědi (!)*, aby jen pojal Marketu ze Saale za druhou manželku za živobytí prvé, poněvadž tato se jemu pro »smrad« nelíbila, ač týž již dávno i *ve skutečném mnohoženství žil.**)

S takovými to a podobnými lidmi obcuje, a zlymi příklady jich se spravuje, i *Luther sám stížen byl ve Wormsu francouzskou nemocí.* Vypravuje o tom hrabě Hoier, jenž Luthera od mládí dobře znal, a z počátku jeho horlivým přívržencem byl, pok ud totiž myslil, že Lutherovi jde opravdu jen o nápravu pokleslých mravů. Když se však s ním po delší době ve Wormsu zase sešel, a jeho »*zpívání při loutně v hospůdkách, jeho klukovinu, chlasty a volné obcování s ženštinami pochybné pověsti*« seznal, navždy se od něho odloučil.**)

Že při takovémto živobytí Lutherovu o nějakém odvolání bludných nauk, a o upřímném návratu jeho *k odpřisáhlým* povinnostem více řeči býti nemohlo, rozumí se samo sebou. Luther také neodvolal, lehkého života se nezřekl, a čisté přátelé jeho ho v tom ještě utvrzovali. Když byl proto dán i do *klatby říšské*, ujal se ho sám nemrava a přítel jeho saský kurfiřt *Bedřich III.*, jemuž snad pro posměch

*) Denifle 129. a násl. — Janssen III. 450. a násl.

**) Evers. Luthers Anfänge. Osnabrück. S. 39.

»Moudrý« (!) přezdívali, a zavezl ho v květnu roku 1521 do bezpečí na pevný svůj hrad *Wartburg*.

V. Luther již užívá ovoce »reformace« své.

1. Na *Wartburgu* žil Luther po nějaký čas v ústraní, pokud by jemu vlasy a vousy nenarostly, aby nebyl známým. Bydlel ne-daleko obydlí pro kočí a služebníky. Pak oblekl se po rytířsku, a směl se ve společ-nosti důvěrného služebníka volně pohybovati v hradu i jeho okolí, nazýván jsa »panoš Jiří« (»Junker Georg«). Hradní měl zaká-záno, aby koho cizího do hradu vpouštěl, a měl Luthera pečlivě opatrovati.

Luther tvrdil, že tam pracoval *na novém překladu bible*; ovšem, aby s jeho učením byla v souhlasu. Ale mnoho asi nepracoval! Vždyť byla bible před ním již vícekrát vy-dána v jazyku německém, a — nikterak »nevytáhl on jí teprve zpod lavice«, jak se rád chvástal. Německý překlad, jak ho vy-dal katolický učenec Mikuláš z Lyry, Luther jen přepisoval, ale za to *na — tisícerych místech zfalšoval*, aby pak z této tak zpra-cované bible mohl dokazovati to své známé »evangelium«.

Jak málo Luther na *Wartburgu* na bibli pracoval, ač jiného na starosti neměl, vy-

svítá z toho, že jeho německá bible vyšla teprve po třinácti letech, a ještě pomocí jistého Kreuzigera.

2. Luther měl na Wartburgu zcela jiné starosti. Život se mu tam brzy zprotivil, poněvadž tam nebylo těch veselých společností z Wormsu, a zejména — dámských! V listu Melanchthonovi, oddanému příteli svému, píše dne 13. července 1521 »Sedím zde v zahálce, ožralý po celý den, a čtu bibli hebrejskou i řeckou, uče se (teprve!) řečím těm. Hořím zde ve velikých plamenech svého nezkroceného těla: *vilností, leností, ospalostí* . . . Jsem soužen pokušeními těla, jinou obtíží («molestia») přijdu do Erfurtu, kde se poradím s lékařem neb ranhojičem.«*)

S touto »obtíží« se nepochlubil, poněvadž se za tu svou francouzskou nemoc přece jen styděl; a do Erfurtu chtěl, poněvadž ještě ze svých studentských let věděl, že tam byli dovední lékaři na vyléčení té jeho zpropadené »obtíže«. Žil právě dle svých zásad: »Statečně hřeš, ale statečněji věř!« a »Hřešiti musíme, pokud žijeme. Ale od Beránka Božího neoddělí nás hřích, byť bychom i milionkrát za den smilnili a vraždili«!**)

*) De Wette 2, 22. — Denifle 91, 814.

***) Janssen II., 78., 79.

3. Aby se Lutherovi na Wartburgu příliš nestýskalo, postaral se on při volnosti, jaké si i na hradě i v okolí jeho dopřávati mohl, se vší opatrností o nějaké to potěšeníčko. Ve svých »stolních řečích«^{*)} líčí sice věc tak, jako že *ho na Wartburgu pokoušel ďábel*, jenž prý si tam sedl do lískových oříšků, které Luther ve světnici své měl, a s těmi že harašil, jako by jich tisíc bylo, aby ho »z boholibých prací« (!) jeho vyrušil. Ale po letech a jinde při stole sám prozradil, že (asi stará jeho známá z dob studentských (!), nyní) manželka Jana z Berlibse (či Berlepše?) přibyla do Eisenachu, ježto prý byla »vyčenichala«, že on se na blízkém Wartburgu zdržuje, aby ho prý »spatřila«.

A ta, když prý ho ďábel pokoušel, *po celou noc — s ním v jeho jizbě byla!*

Hradní, jménem Berlepš, snad příbuzný její, měl ovšem zakázáno, lidí cizích do hradu vpouštěti; zákaz ten ale jistě se netýkal vlastních jeho příbuzných. Zcela jistě nemohl však návštěv zameziti »ďáblu«. Zjevil-li se tam tedy »ďábel« přece, třebaš tajně v noci, a třebaš i v dámském úboru: nemohl tomu hradní brániti, aniž mohl za to býti od svého pána, kurfiřta, trestán!

^{*)} Frankfurt. Fol. 206.

Domácí služebníci dověděvše se o té »dábelské« návštěvě u »muže Božího«, spu- stili pod okny příbytku Lutherova onen »pe- kelný« rámus. Luther pak vymyslel tu svou historku, a pro oklamání služebnictva hrad- ního mrštil i kalamářem o stěnu, jenž se tak rozbil, a *skvrnu na zdi* učinil.

Luther prý mrštil po hlavě ďábla; ale poněvadž ďábel hlavy z kostí nemá, proto prý se kalamář roztránil o zeď. Protestanté, kteří se nám pro uctívání ostatků opravdo- vých svatých, jimž Bůh Sám skrze zázraky svědectví vydal, proti všemu rozumu po- smívají, tuto skvrnu na zdi na Wartburgu prý »na boje Lutherovy s ďáblem pama- tující«, *posud jako nějaký svatý ostatek uctívají*; a když opelichává, vždy znova in- koustem ji načerňují!!

Dá se také myslet, že toto dobro- družství Lutherovo ve Wartburgu nebylo asi jediným, když mohl volně do okolí vy- cházeti, ba i do Wittenbergu návštěvu uči- niti; a když, jak sám se přiznává, »hořel tam v prudkých plamenech t. j. žádostech svého nezkraceného těla: vilností, leností a ospalostí«; a také na veselé společnosti s lidmi z rozkřičených domů po leta byl již uvykl.

4. Zatím činili se Lutherovi stoupenci, aby to nové evangelium jeho zavedli. Ve Wittenbergu bořili i olupovali chlámy, a za-

váděli rozličné novoty, mezi nimiž bylo i novokřtění. Avšak nešlo jim tak o náboženskou potřebu, ale spíše o to, aby při novém křtu obnažených žen a dívek vilnosti své jako ta nemá tvář ukájeli.

Poněvadž ve Wittenbergu děly se mnohé věci bez Lutherova vědomí, a on se obával, že by mu jiní buřiči mohli přerůstí přes hlavu, a on sám že by mohl do pozadí odstrčen býti: opustil v únoru r. 1522 tajně Wartburg, a vrátil se z nenadání do Wittenbergu. A poněvadž jej kabátec panošský »Junkra Jiřího« činil jakožto nového »proroka« směšným, oblékal na se zase roucho řeholní, aspoň když na ulici vycházel, ač veškerými sliby řeholními dávno byl pohrdl. Také počal znova své přednášky na universitě.

Ubytoval se pak zase v klášteře svém, jako dříve, toliko s tím rozdílem, že tam bydlel nyní pouze s jedním sešlým mnichem, jenž mu dům hlídal, ježto všech ostatních Luther všelijak byl odtud vystrnadil.

5. Jaký život vedl Luther nyní ve Wittenbergu, o tom svědčí jeho kázání, které konal v zámeckém kostele tamtéž r. 1522. Kázal tam o »životu manželském«. I rozdával v kázání tom *svobody věru turecké*, a to mužům i ženám. Věrnosti manželské nemělo na dále býti.

Hlásal mužům: »*Nechce-li žena, ať jde děvka!*« Hlásal ženám: »*Jeli muž neschopen, nechť se žena jeho spojí s mužem jiným, třeba s bratrem mužovým (!), v manželství tajném, a děti její ať se připisují domnělému otci, totiž »spolubydliteli« jejímu, jenž jest právě neschopen otcem se státi.*«^{*)} »*Vždyť manželství není ničím jiným, než každé jiné světské zaměstnání*« (»weltliche Hantierung«).

Také ve Wittenbergu pohyboval se Luther zase mnoho ve společnostech svých zpustlých přátel, návštěvníků rozkřičených domů. Což také divu? Vždyť prohlásil:^{**}) »Blázní jsou, kteří skrze modlení, posty a jiné trýzně chtějí se zlé žádostivosti ubrániti. Takovýmto pokušením a puzením dá se snadno odpomoci, jen když jest dost panen a žen!« A jindy^{***}) tvrdí: »Jako nemohu hor odvaliti, s ptáky létati, nosu si ukousnouti: tak nemohu ani smilstva zanechati.« A poněvadž se teprve r. 1525 »oženil«, musel tedy zatím dle svých názorů hledati náhrady jinde, chtěl-li »křesťanský život napravovat«, čili »reformovat«!

6. Však se mu naskytla velice výhodná příležitost, že mohl i ve vlastním domě svém zvířecím žádostem svým dle libosti hověti.

*) Denifle 15.

***) Jan. deutsche Ausgabe 2. S. 216.

***) Alte Abendmahllehre 2, 118.

Když totiž vydal r. 1520 svůj »okružní list« celému světu, jednající »*O křesťanského života nápravě*« (»Von des christlichen Standes Besserung«), nechtěly z nápravy této býti vyloučeny ani tak mnohé šlechtičny, jež bez pravého povolání, toliko pro dobré zaopatření byly do bohatých klášterů vstoupily. I zalíbilo se jim snadno to »čisté« evangelium Lutherovo, jež skoro žádných povinností neukládalo, a nebe najisto (!) slibovalo i při životě nejhříšnějším.

Luther sám se přičinil, aby četa jeptišek z kláštera v Nimtschenu tajně prchla. Jistý obchodník s treskami a sýrem, Koppe z Torgavy, s jedním společníkem tajný plán provedli, a na počátku dubna 1523 v uzavřeném, prázdném voze od sýrů uprchlice do Wittenbergu k Lutherovi dopravili. Zároveň s těmito přibyl k Lutherovi i zástup jeptišek, uprchlých z území vévody saského Jiřího, poněvadž týž neukazoval porozumění pro Lutherovo »slovo Boží«, a vdavek jeptiškám, Bohu zaslíbeným, trpěti nechtěl.

Celý ten zástup uprchlých jeptišek našel se v žalostném stavu. Uprchlice neměly peněz, ani oděvu, ani obuvi; ale přibyly k Lutherovi, tomu »muži Božimu«, v té naději, že on se jim o výživu i o žehnichy postará.

Lutherovi se do toho mnoho nechtělo; neměl peněz! Ubytoval je ale přece zatím v prázdném svém klášteře, a nastrčil přítele svého Amsdorfa, (jejž později »posvětil (!) na biskupa« v Naumburku), týž aby dopsal kurfiřtovu tajemníkovi Spalatinovi prosbu, aby on byl uprchlícím nápomocen. Amsdorf napsal tedy žádaný list s tímto znamenitým úvodem:

»*Amsdorf Spalatinovi na bílou sobotu 1523*«. »Dvanáct jeptišek uprchlo. Devět z nich přišlo k nám. Jsou hezké, jemné, a vesměs šlechtičny; žádná z nich není ještě padesátnicí. Nejstarší z nich, mého milostivého strýce doktora Staupitze sestru, přisoudil jsem, milý bratře! tobě za manželku, abys mohl chlubiti se takovým švakrem, jako já strýcem. Chceš-li si však zvoliti některou mladší, vyber si z nejhezčích! A chceš-li dáti něco chudým, dej jim; neboť jsou chudé, bídné, opuštěné od přátelstva. Lituji těch (»Metzen«) *kurev* (!); neboť nemají ani obuvi, ani oděvu .«*)

Mezi těmito uprchlicemi byla i abatyše kláštera v Nimtschenu, *Kateřina z Bory*, narozená 29. ledna r. 1499, kterou později Luther za ženu pojal, a Kátou (»Kaethe«) nazýval.

*) *Analecta Luther. bei Kolde 1883. S. 442.*

Spalatin nepospíchal se ženěním, ale pro uprchlice přece se postaral o nějakou podporu.

Zatím konány byly s jeptiškami v klášteře časté schůze, jež proměnily se pone náhlu *v nejhorší noční orgie* čili bezuzdné, prostopášné zábavy. Luther sám učinil o tom doznání, jichž po něm pro stud *vypravovati nelze*.*)

Přítel Lutherův Melanchton, jenž o tom bezuzdném vyvádění tak mnohých mladých ženštin s Lutherem dobrou vědomost měl, prohlásil: »*Luther jest mužem surchovanou měrou lehkomyšlným; a mnohé obcování jeho s jeptiškami učinilo jej chabým*. Jeptišky mu lstivě činily úklady, a on v nich uvízl!«

I doufal tehdy Melanchton, že až se Luther ožení, že snad pak té své nestoudnosti (bdelyria) zanechá, pro kterou jej musel již mnohdykrát kárati.**)

Ony lehkomyšlné jeptišky však ani na Lutherovi a jeho přátelích nepřestávaly. Seznámily se ponenáhlu i s jich posluchači, studenty; žily s nimi pohoršlivě, a stávaly se i veřejnými nevěstkami. Vše jen dle toho proslaveného »čistého Lutherova evangelia«!

*) Colloq. Medit. etc. D. Lutheri T. II. Francf. 1571 fol. 95.

***) Gottlieb, Hamburger Briefe 514—520.

Na konec zbyly však s Lutherem v klášteře jen tři, mezi nimiž byla *Káta*, jež s více studenty současně hříšný poměr udržovala, ač jednomu z nich, jakémusi *Baumgärtnerovi* dávala přednost.

7. Při takovémto »napravování (!) života křesťanského« či »reformování« není divu, že udělal Luther také mnohé nemilé zkušenosti, zvláště že si znova ulovil bolesti nemoci francouzské.*)

Se svým neduhem se Luther ovšem zase tajil, boje se veřejné ostudy; a proto, ač *těžce stonal*, nepovolal k sobě přece ani žádného kollegu z universitních lékařů, ale dal se léčiti od přítele svého Melanchtona, ač týž lékařem nebyl; dále od důvěrníků svých: Magenbucha, jenž byl posud jen studentem na fakultě lékařské; a od jistého Apriola (Böcklein). A tento právě Apriolus dopsal o radu lékaři Rychardovi.

Témuž byl Luther pro své učení, že prý i bez dobrých skutků a při životě zcela nemravném přece blaženosti nebeské dosíci můžeme, ba musíme, na výsost milým, začož jej i »prorokem Eliášem« nazval! Tomuto tedy lékaři popisoval Apriol, kterak Luther trpí velice, an po celé noci nespí, a při tom *takové a takové bolesti snáší*. Rychard

*) Kolde. Analecta Luther. Brief des Arztes Rychardus vom 11. Juni 1523.

znaje lehký život Lutherův, seznal snadno, odkud nemoc jeho pochází; a dne 11. června 1523 Magenbuchovi z Ulmu píše, udává, jak by se Luher léčiti měl, říká: „Bolesti z nemoci francouzské třeba mírniti náplastí, která se udělá z jeleního morku .«

Takovéto náplasti ale bývalo užíváno tehdy právě proti bolestem od nemoci francouzské! —

Jestliže se ale Luther tolik do ženských zbláznil, proč se raději neoženil?

Inu, mělo to svůj háček s tím ženěním! Bránil mu v tom především největší příznivec jeho, kurfiřt Bedřich saský. Nebo pokud zůstával Luther svobodným, dalo se lživé udání rozšiřovati, že vystoupil jedině z horlivosti pro ctnostný křesťanský život, jakožto »muž Boží« a »prorok«; a že kurfiřt, jsa jeho ochráncem, jest i horlitelem pro čest Boží«; a má tedy i právo *statků biskupů a bohatých. klášterů se zmocňovati, jak tomu nové evangelium Lutherovo učí!* Jakmile by se byl však tento prorok nového evangelia oženil, bylo by patrné, že nebyl poháněn horlivostí pro čest Boží a ctné mravy, ale jen chlípností a žádostí po ženěním. Ale pak byl by měl kurfiřt velikou ostudu, že se mu propůjčil za pochopa; a musil by i uchvá-

*) Analecta Luther. Gotha. Perthes. 1882. S. 50.

eené statky církevní po právu Církvi navrátiti!

Což měl však Luther, vystoupiv, jen jiným ženy opatřiti, a sám vyjíti s prázdnou?

To nebylo nikoliv v jeho úmyslu! I snažil se mnohé osoby Bohu zasvěcené napřed svést, mnoho spoluvinníků i z nejvyšších stavů získati, aby pak mezi ostatními se jako ztratil, a snáze trestům ušel, když by k nim dle zákonů posud platných, ale nevídaných, přece jednou dojíti mělo!

VI. Luther při své »reformaci« na rozpacích!

1. Neslýchané štvání Lutherovo nemohlo zůstatí bez nejsmutnějších následků. Poněvadž lehkomyšlným vrchnostem dával na pospas statky církevní, aby je pro sebe spíše získal, a snáze do »ráje stavu manželského« vstoupiti mohl, dařilo se mu zprvu dosti dobře. Ale když následkem usnesení na sněmích říšských měla vydávání vše bořících hanopisů Lutherových učiněna býti přítrž: *počal Luther ve zběsilém hanopisu »Proti vrchnostem« štváti lid, a vyzývá ho ku vzpouře, a to — pod ztrátou spasení!! Prohlásil: »Knížata jsou největší blázni a nejhorší kluci na zemi! Proto nelze se od nich nadíti leč nejhoršího. Jsou žaláříky i katy*

Božími. Bůh však je velikým pánem; a proto musí také ušlechtilé, urozené, bohaté katany a pochopy míti!«

Poněvadž císař byl mimo zem, a kurfiřt saský Bedřich k návodu Spalatina, přítele Lutherova, téhož před následky velezrády chránil: mohl Luther snadno ve zhoubném díle svém pokračovati; vážnost vrchností duchovních i světských podrývati, a tak veliké pozdvižení lidu připravovati.

2. Tak rozněcena *hrozná selská válka* v červenci roku 1524, do které v jediném Švábsku zapleteno bylo na 300.000 hlav. Ti si »evangelickou svobodu« Lutherovu vykládali tak, že nepotřebují na dále pánům, »rasům svým« (jak je Luther nazval), více ani robotovati ani daní platiti, ani povinných dávek duchovním odváděti, když dle Lutherova učení každý křesťan jest již sám sobě knězem, a kláštery jsou proti Bohu!

I začali drancovati, vylupovati, vypalovati, pobíratí kde co bylo, podobně jako to činili o sto let dříve v Čechách husiti.

Luther byv o radu tázán, prohlásil, že »ne sedláci, ale Bůh sám (!) proti pánům povstává, poněvadž oni prý nepřestávají proti »evangeliu« (totiž tomu Lutherovu!) zuřiti a lid dříti.«

Následek toho byl, že v davech sedláků zmohla se hrozná nevázanost a nemravnost;

smilstvo, rouhání, obžerství bujely beze všech mezí. Nikdo nechtěl pracovati; ale děliti se o cizí majetek a žítí bezuzdně jako ta nemá tvář chtěli všichni — asi tak, jako jest ideálem našich socínků!

Pokud se sedláci rotili jen proti duchovním vrchnostem, vláda říšská jim nebránila; ale když povstali také proti pánům světským, bylo zle! Tito se rotám selským postavili v tuhý odpor, svedená dne 16. května 1525 krvavá řež u Frankenhauseu, v které *6000 sedláků bylo pobito!* V celosti však v této nešťastné selské válce *zhynulo na 100.000 lidu selského*, a za miliony lidského majetku bylo zničeno, zmrháno. Neboť ve vzpouře té bylo přes 1000 zámků a klášterů vyloupeno a zničeno; na sta osad vypáleno. Po bojích pak byly nové daně a roboty uloženy, tak že stav sedláků stal se daleko horším, nežli byl kdy dříve!

3. *A jak se zachoval pak Luther?* Jak se ujal potom ubohého, jím samým svedeného lidu, když i sám vyznal, že *»všechnu jeho krev na hrdle svém má?«**)

Když Luther pozoroval, že sedláci prohrávají, nechtěl o *»svobodě evangelia«* více slyšeti! Ve spisu *»O vrchnosti světské«* nadepsaném, tvrdí: *»pokrm, břemeno, metlu*

*) Jansen II. 576.

oslovi«, t. j. sedlákoví! A v paličském věru spisu, nadepsaném »**Proti vražedným a loupeživým rotám selským**«, volá: »Ustrňte se nad ubohými lidmi, kteří od rozzuřených sedláků trpí! **Bodej, bij, škrť, kdo můžeš! Jest na čase, aby sedláci utraceni byli jako vzteklí psi! . . . Kdo slitování má se sedláky, Boha upírá, Jemu se rouhá!**«

4. S bídou ubohých svedených lidí Luther soucitu neměl; za to však toutéž dobou stále měl na zřeteli, co by jeho přemilému »tělíčku« lahodilo. A to dělalo mu tehdy *dosti starostí!*

Roku 1524 udržovala Káta jeho důvěrné poměry s více »nápadníky«, z nichž by se jí byl student Baumgärtner nejvíce jakožto ženich zamlouval. Ale ten na sňatek opravdu nepomýšlel, a jednoho krásného dne jí zmizel. Když po delší dobu o sobě věděti nedal, Káta se z toho k smrti rmoutila. Bylo to asi v srpnu r. 1524. Tehdy snažil se Luther jakožto »těšitel jeptišek z povolání« zarmoucenou Kátu svým způsobem »těšiti«, a sebe, jakožto hodnějšího nápadníka představovati. Poměr jeho ku Kátě stával se vždy důvěrnější, a stal se kolem polovice září již zcela důvěrným, an byl tehdy Luther většinu ostatních jeptišek již ztratil, poněvadž se byly vydaly.

Káta za takovéhohoto nadcházení Luthe-
rova a v naději na sňatek se samým »pro-
rokem« nového evangelia, na svého Baum-
gärtnera pomalu zapomněla. Avšak Luther
chtěl míti jen souložnici, a na ženitbu tehdy
ještě doopravdy nepomýšlel, maje na zřeteli
odpor svého kurfiřta. Ale když pozoroval,
jaké následky z předůvěrného obcování s Ká-
tou ho očekávají, *hleděl se své »nevěsty«
jakkoli zbaviti.* Ale kam s ní?

Ujednal s Kátou, aby se rychle pro-
vdala za Baumgärtnera; a ta svolila, aby se
jen brzy pod čepec dostala. I dopsal tedy
Luther Baumgärtnerovi 24. října 1524, »aby
si pospíšil, a s Kátou oddati se dal, an by
ho jinak snadno *jiný nápadník mohl pře-
dejiti!*«

Ale Baumgärtner, dověděv se zajisté
od svých známých ve Wittenbergu, kdo tím
»jiným nápadníkem« Káty jest, na důtklivý
dopis Lutherův ani neodpověděl!

Zatím Luther těšil« Kátu dále, ale ani
ne ji samotnou! Měl mimo ni *ještě dvě*
»nevěsty«, a to: *Ave ze Schönfeldu a Ave*
z Magdeburgu. Obě byly sběhlé jeptišky, a
byly přišly jako Káta a ostatní jako na trh
do Wittenbergu, aby jim nový »evangelista«
Luther opatřil ženichy. Ale kdežto ostatní
byly již opatřeny, tyto tři posud zbyly, a

Luther měl to na starosti, aby je pro tu nehodu těšil, a zatím obstarával.*)

Když byli Luther s Kátou po celé čtyři měsíce marně na dopis Baumgärtnera čekali a zjistili, že nepůjde na lep: obrátil se Luther dne 12. března r. 1525 písemně s prosbou k příteli svému Amsdorfovi, aby Kátu nějak pod čepec dostal, jako se mu již podařilo provdati ostatní sběhlé jeptišky. Amsdorf našel skutečně ženicha, jenž by si byl chtěl jich společnou milostnici Kátu za manželku vzít. Byl to farář (dle nového evangelia!) Kašpar Glotz; avšak byl to člověk tak »pěkných« mravů, že Káta ani v úzkostech svých se zaň provdati nechtěla!

Co tedy nyní?

*) O zhýralosti Lutherově svědčí psaní, jež dne 16. února 1525 zaslal po Amsdorfovi, příteli svému, novomanželi »tlustému Melchiorovi«, jemuž nejnestoudnější věci přeje . . . »Cui opto conjugem obsequentem, quo per diem septies eum . . . (3 slova) . . . ducat, et per noctem ter bene obtundat verbis connubilibus!« A Amsdorf, kazatel »čistého« evangelia, to blahopřání donesl; a novomanželé se tím svinstvem neurazili!! — A svedenému příteli svému Spalatinovi napsal po sňatku jeho, 6. prosince 1525: »Saluta tuam conjugem . . . ut id tum facias, cum in thoro suavissimis amplexibus et osculis Catharinam teneris . . . Ego quoque . . . ea nocte *simili opere* meam (Catharinam) amabo in tui memoriam, et *tibi par pari referam.*« Denifle I. 108. — Enders »Dr. M. Luthers Briefwechsel«. 1884. V., 279.

Když Káta *sezнала*, že ji ženich její s přítelem svým Amsdorfem zašantročiti chtějí, prohlásila zcela bez upejpání, že sice chce v počestný sňatek (místo posavadního divočení!) vstoupiti: ale že chce, aby si jí vzal buď Amsdorf, aneb Luther! S jedním nebo s druhým by se byla tedy spokojila, patrně že na oba právo jakés dělati si mohla!

Ale Amsdorf nejevil chuti ku sňatku s ní; chtěl zajisté z jistých příčin Lutherovi nechati přednost; a ten zase obával se posud veřejně oženiti se, z bázně před pánem svým, kurfiřtem!

5. Ale když se špekulace »proroka«
Luthera, jak by se své drahé Káty zbavil, nezdařily, musel se přece jen uchystati, že si *ji musí ponechati sám!* Těšil se aspoň tím, že mohl opatřiti ostatní dvě své »nevěsty«. Ave Alemanovu z Magdeburgu pojal přítel jeho Amsdorf, a i pro Ave ze Schönfeldu objevil se ženich. Těšil se i také tím, že kurfiřt, jenž mnoho postonával, nebude již dlouho živ, by mu sňatek zabraňoval.

Aby si cestičku lépe upravil, dopsal Luther Spalatinovi, tajemníku kurfiřtovu, důtklivé psaní, aby se oženil dříve on. Spalatin neměl však do sňatku spěch, ač již byl zasnouben; a proto dal Lutherovi žertovnou

otázku: »Když mne tak do manželství ženeš: proč se neoženíš již sám, a nedáš mi dobrý příklad napřed?«

A Luther jemu odepsal dne 16. dubna 1525 toto psaní, jež obsahuje památné doznání. Píše:*)

»Nediv se, že se nežením, ač jsem *milovníkem*, o němž tak mnoho se hovoří. Tomu se jest spíše diviti, že jsem se sám již dávno ženou nestal, když tolik o manželství píši, a se ženami se směšuji (»*miscer feminis*«), neřku-li, že bych byl jednu pojal. Avšak, žádáš-li si příkladu mého, nuže, máš ho a pádný! Neboť měl jsem tři manželky najednou (»*tres simul uxores habui*«) a prudce jsem je miloval, tak že jsem dvě z nich ztratil, jež jiné ženichy obdržely. Tu třetí držím sotva na levém rameni, a i tu mi snad někdo před nosem chňapne. Ty však líný milovníku! nechceš se ani jedné jediné mužem státi! Měj se na pozoru, abych já, jenž *na ženění naprosto nepomýšlím* (!), tebe, muže zasnoubeného, nepředěšel! Bůh (!) činívá často, nač nejméně pomýšlíme!«**)

V tomto listu ukazuje se »reformátor« věru *v pravém světle*! Doznává, že:

a) jest *milovníkem*, o němž se mnoho (ve Wittenbergu a jinde) povídá;

*) Enders. Luther's Briefwechsel V. 157.

***) Kleis, 64.

b) že *směšuje se s ženami* (jako radí ve spisu svém »o babylonském zajetí«, že ženy směšovati se mají s mužem jiným, nebo s bratrem manžela atd.);

c) že *měl tři ženy současně* (totiž Kátu a obě Ave, všechny tři sběhlé jeptišky; a ty ne jako nějaké »snoubenky« (sponsae), ale jako skutečné »manželky« (uxores!)

d) ty že *prudce miloval* tak,

e) že dvě již za jiné (a sice ještě v čas!) provdal, a třetí by se rád zbavil.

Smysl celého psaní jest patrně tento. Nediv se Spalatine, že jsem posud veřejně v stav manželský nevstoupil. Ve skutečnosti byl jsem již jako nějaký Turek ženat, a to *se třemi najednou*, z nichž mi nyní jen jedna zbyla. Toť přece příklad mnohem pádnější, než-li jaký bys ode mne žádati mohl!

6. Odporným jest při tom *Lutherovo pokrytství*; tvrdí o sobě, jako by na ženění (totiž to zákonité!) nepomýšlel, a píše to témuž Spalatinovi, jemuž přece doznal, když ještě dceru jeho hospodyně porty či lemovky tkáti učil, že »neustane, pokud by si také tak sličné dívky nenamluvil!«

A lže, že na ženění nepomýšlí, když přece ví, že co nejdříve oženiti se již *musí*, nechce-li pro příhodu s Kátou vyvolati veřejné pohoršení; a když tu svou z nejmi-

lejších nemohl již více nikomu hloupému na krk pověsiti!

Konečně i opovídá přece svůj možný sňatek; ale vinu toho, že se ožení, svádí nyní na *Boha*, kdežto později, již *dne 4. května 1525*, kdy se asi Káta jeho stala nápadně »nadějnější«, a kurfiřt ležel v posledním tažení, prohlásil, že »*dáblu navzdor* se ožení!«

Tak i učinil. Po nejhorších nemravných řečích i skutcích, po hrozném hanobení papeže, katolíků i ustanovení církve, konečně posavadní dílo své přese všechny sliby Bohu učiněné »korunoval«, *a jsa kněz i mnich, se sběhlou, lehkomyslnou jeptiškou Kátou i veřejně se oženil!!*

VII. Luther pro samé »reformování« »vpadl« do ráje.

1. *Luther slavil sňatek svůj, čili »vpadl« do toho svého, dávno kýženého »ráje« manželského dne 13. června 1525.* Slavnost ta byla ovšem poněkud podivná; ale docela ve smyslu jeho učení, že »manželství jest věcí jen zevnější, jako každé jiné světské konání« (»*Hantierung*«); a nepotřebuje žádných ani církevních, ani občanských obřadností, podobně jako jich není třeba k jídlu, pití, spaní, kupování atd.

Luther si pozval zkrátka nenápadně k »večeři« tři ze svých nejdůvěrnějších přátel,

aniž by jim byl dříve prozradil, proč je v pravdě k sobě zve. Byli to: *Bugenhagen*, městský farář; *Lukáš Kranach*, toho času radní obce Wittenbergu a zlopověstný malíř hanebných obrázkův Lutherových; a *Apel*, bývalý kanovník, nyní právník, jenž se byl se sběhlou jeptiškou »oženil« — bez svědků, jen »v přítomnosti Krista«!*)

Mimo to byli v příbytku Lutherově (v klášteře) přítomni, ale ne při večeři: *Justus Jonas*, zvláštní důvěrník Lutherův, ženatý probošt sborové kapituly ve Wittenbergu; a manželka *Kranachová*, pomocnice Káty v její těžké době na lůžku!

2. O průběhu »oddavek« Lutherových dochovaly se nám tři původní zprávy.

A to napsal:

a) *Justus Jonas* dne 14. června 1525 Spalatinovi latinsky:**) »Náš Luther pojal za manželku Kateřinu z Bory. Byl jsem včera věci té (neřekl »svatbě!«) přítomen, a viděl jsem snoubenku ležeti na loži manželském (»in thalamo«, tedy ne v síni hodovní!) Hledě na výjev ten, nemohl jsem se zdržeti slz; nevím, jakýmto mocným pocitem byl jsem uchvácen, čili zdrcen! (patrně když znamenal bolesti rodičky, pomoci jí nemoha!) Podivný jest Bůh v úradcích i skutcích svých!«

*) Denifle I. 122.

**) Jansen II., 573.

b) Témuž Spalatinovi napsal (rovněž latinsky) *Bugenhagen* o dva dny později, dne 16. června: »*Zlá pověst* (!) to způsobila, že se doktor Martin neočekávaně stal manželem; avšak po málo dnech jsme se domnívali, že tento svatý sňatek má býti také *před světem veřejnou slavností uctěn.*« Tak patrně proto, že tajný tento »sňatek« Lutherův docházel odsuzování a opovržení!

Z těchto zpráv jest patrné, jakým způsobem Luther tehdy v 43. roku a Káta ve 26. roku věku svého sňatek slavili. Luther před svými třemi hosty jakožto svědky prohlásil, že Káta jest odtud jeho manželkou. Ona sama však při večeři té nebyla, ježto ležela »na loži manželském«.

Luther zajisté, obávaje se, aby mu přátelé jeho ženění nerozmlouvali, a zároveň boje se ostudy, kdyby Káta před sňatkem slehla, když ji již nikam nemohl zašantročiti, rozhodl se, neočekávaně za manželku ji prohlásiti, aby rázem předešel všechny námitky.

Lutherův sňatek nebyl nikterak radostnou událostí, když se nejdůvěrnější přítel jeho Jonas z kormutlivého překvapení až rozslzel! Patrně mu napadlo, kdyby to s tím »čistým« evangeliem Lutherovým nyní špatně dopadlo, že by i ostatní pohlaváři i on sám

těžkým trestům propadli, a své ženy i svá místa opustiti museli!

Ale již druhého dne začali Jonas a ostatní přátelé Lutherovi, z prvního překvapení se probравše, a o vážných následcích kroku jeho uváživše, *jej omlouati, ba pro zločin jeho ho docela vychvalovati!*

Již i při svých slzách zármutku prohláší Jonas Spalatinovi: »Podivný jest Bůh v úradcích svých«, to jest jako: »Neočekávaný sňatek jest zázračným (?) dílem — *Božím!*«

Nápadným by se zdáti mohlo, že při tom tak zvaném sňatku *ani zmínky není o svolení ku manželství se strany Káty!* Avšak není-li dle Lutherova učení »manželství« ničím více, nežli pouhou vnější světskou věcí (»weltliche Hantierung«), jako jídlo, pití, kupování: proč tedy také zvlášť svolovati ku sňatku?!

Ostatně svolení ku stálému souložení čili ku manželství »divokému« musela Káta nějakým způsobem dáti již dříve, snad na podzim r. 1524, když (jak již bylo uvedeno) Luther 16. dubna 1525 pochlubil se v psaní Spalatinovi: »**Měl jsem najednou tři manželky!**« a nikoliv »snoubenky«, nebo »souložnice«! A aby o tom neměl Spalatin žádné pochybnosti, zda-li všechny tři milenky své

za skutečné manželky pokládal, dodává: »*Směšuji se se ženami*« (»*misceor feminis*«)!)*) —

c) Třetí zprávu o Lutherově »sňatku« máme z pera předního důvěrníka jeho, *Melanchthona*. Týž napsal řecky — aby toho leckdo čísti nemohl! — příteli svému, učenci *Kamerariovi****) dne 16. června 1525:***)

»Dá se očekávati, že Tě dojdou rozličné pověsti o sňatku Lutherově; proto chci Ti oznámiti, co o něm vím sám. Dne 13. června se Luther neočekávaně s Kátou z Bory oženil, aniž by se byl komu z přátel svých před tím o tom zmínil«

»Budeš se snad diviti, že v této nešťastné době, kdy (pro selskou válku!!) muži šlechtní v stálém trudu žijí, *on žádného soucitu na jevo nedává*; ba, jak se zdá, jen veseleji žije a svou vážnost zkracuje, když by Německo jeho náhledů a schopností nejvíce mělo potřebí. Míním, že se přihodilo asi takto: *Tento muž jest surchovanou měrou lehkomyšlný*, a jeptišky mu rozličnými způsoby lstivé úklady činily, a k sobě ho táhly. Snad by to mnohé spolužití se (sběhlými) jeptiškami i šlechtného a velkomysl-

*) Enders. Luthers Briefwechsel V. 157.

**) Gottlieb. Hamburger Briefe. S. 514, 515. Denifle I. 779.

***) Denifle I. 293.

ného muže změkčilo, anebo i rozpálilo! Takto zdá se, že do nevčasné změny stavu — zapadl!«

»Nyní ale nechci na věc, jež se již stala, nevražiti; ale chci se domnívati, že *Luther od přirozenosti své přinucen byl!* Tento způsob života jest sice nevzácný, ale (ku podivu! přece) svatý a Bohu více milý, nežli stav bezmanželský! A poněvadž pozoruji, že *Luther sám pro ten svůj krok (svatý?! a bohumilý?!) jest zarmoucený a na myslí kleslý*, snažím se ho se vši pílí a rozličnými důvody potěšiti« . . .

»Dále spíše si přeji, *aby se stal pokornějším*, nežli aby se pyšně vyvýšoval, poněvadž pyšné vyvýšování jest nebezpečno nejen pro kněze, ale pro všechny lidi. Neboť mnoho štěstí zatemňuje rozum nejen bláznů, ale i moudrých!«

»Kromě toho doufám, že stav manželský *učiní z Luthera člověka slušnějšího, tak že odloží té své nestoudnosti (bdelyria), pro kterou jsme jej již častěji kárali*« . . .

»Toto Ti píši, abys pro neuvěřitelnou událost z míry nepřicházel . . . *Bylo by to zcela bezbožné, kdyby pro chybný (tedy přece!) krok učitele odsuzovati chtěl učení jeho!*« — (Zcela dobře!)

To znamená asi: Milý Kamerarie! Víím, že Tě již zpráva o sňatku Lutherově velmi

podráždí; a proto Ti ani neprozradím, za jakých nutkajících okolností Luther viděl se nucena, prohlásiti Kátu za svou ženu. Kdybych Ti vše pověděl, obávám se, že bys nadobro pohrdl nejen takovým »prorokem«, ale celým jeho »čistým« evangeliem! Proto Luthra omlouvám, a jednání jeho jak mi lze okrašluji, a i budoucně tak činiti hodlám — vždyť jsem jeho zpřeženec a spoluprorok! Doznávám, že Luther hanebně žil se sběhlými jeptiškami; ale jen ty jsou tím vinny, že změkčil, se jim poddal. Dvě z těch tří žen ještě v čas — pokud ještě koudel nehořela! — šly za jiné muže; ale třetí nemohl se Luther již zbaviti, a musel ji veřejně prohlásiti za ženu, neměla-li z toho býti veřejná ostuda; ba ani jeden den nesměl již déle otálet!

Čtverák ten Melanchthon! Všecku vinu svádí na jeptišky, jež přece Luther tím svým »evangeliem« a vlastní pomocí z kláštera byl »vysvobodil«! Ale druhou stranou přece zas naň prozrazuje, že ho museli pro jeho nestoudnost (bdelyria) častěji kárati!

Ó jak krátké nohy má přece každá lež — třeba že lhal takový »prorok«, jako *Melanchthon!*

A ku podivu! Dříve psal *Luther* Spalatinovi, že neustane, pokud si sličnou dívku nenamluví; a nyní, když měl mladou Kátu,

byl zarmoucený a na mysli kleslý, tak že ho přítel jeho Melanchthon musel těšiti! Proč byl však tak zkormoucen?

Poněvadž právě již ani den déle čekati nemohl s prohlášením, že Kátu za ženu má, a bylo o tom povídání po celém Wittenbergu!

A proto také *Káta sama* nebyla při »oddavkách« v síni hostinské, ale v manželském loži! Proto Jonas a Kranachová měli při ní co dělat, a nebyli s ostatními při večeři; proto vybráni byli jen tři a zcela důvěrní svědci, aby nějakých nemilých zpráv z příbytku Lutherova neopatrně do města neroznesli!

O tom, co Luthra tolik zkormucovalo, píše dne 6. října 1525 učenec Erasmus Rotterdamský, jenž tehdy ještě mnoho přátel ve Wittenbergu měl, kteří jemu spolehlivé zprávy o Luthrovi dodávali: »Od nějaké doby přestala Luthrova Káta býti Vestálkou (totiž zasvěcenou pannou). *Novomanželka Káta porodila za málo dnů po sňatku dítě!**)

A C. Ludvig z Hallern, sám bývalý protestant, píše ve svých dějinách protestantismu:**) »Luther, jakožto kněz řádový, zrušil *přísahou* u oltáře *stvrzené* sliby, a oženil se veřejně se sběhlou jeptiškou, *právě tak*

*) Kleis 5. 74.

**) Cit. P. Thuille, I. Glaubensmiss: 5. 121. bei Wagner. Innsbruck 1864.

špatnou, jako on sám, jež jemu již během osmi dnů po sňatku své dítě porodila!«

Tuto událost hleděli ovšem Luther i přátelé jeho všelijak zapíráti. Proto tedy vyvolil si Luther jen nejdůvěrnější přátele k své večeři, kdy Kátu za svou ženu prohlásil, aby to nikdo nepronesl, že Káta při sňatku v posteli ležela! Proto povolal jí ku pomoci jen Kranachovou, jejíž muž hanebné jeho obrazy maloval, a nejlepším přítelem jeho byl; a jež jako zkušená žena mohla dobrou radou i pomocí Katě přispívati, při čemž důvěrný Jonas, sám již víceletý manžel, byl společníkem i pomocníkem!

Novorozenec byl brzy po narození svém z příbytku Luthrova odstraněn, snad ku Kranachovým, aby o hanbě rodičů »křiklavého« svědectví nevydával; anebo snad přišel na svět již mrtev, a byl tajně pochován. To se tehdy velmi snadno státi mohlo, poněvadž nynějších předpisů o pohřbívání zemřelých ještě nebylo. Z tohoto zatajení ale brali si pak mnozí přátelé Luthrovi příčinu, že porodu Káty vůbec popírali!

Ale i kdyby dítě to bylo na živu zůstalo, nebyl by ani Luther »lhal«, když své »manželské« děti vypočítáváje, toho, před sňatkem zplozeného, ku svým »manželským« nečítal! V tom tedy ten jeho »vtip«!

VIII. Luther užívá ovoce »reformace« své.

1. Luther došel tedy po léta úpěnlivě kýženého cíle. Stal se manželem sličné, zdravé ženy, ovšem cestou poněkud neobyčejnou! Ale v tom »ráji« manželském byl konečně přece!

Nastala starost, *jak toto »vpadnutí« Lutherovo do manželství lidu »okrášliti«?*

O to prvou péči měl důvěrník jeho, malíř a radní pán ve Wittenbergu, Lukáš Kranach. Druhého dne ráno po »sňatku« pověděl svým kollegům v městském úřadě podivnou novinu, kterak Luther bídne svůj sňatek vykonal; načež buď on sám nebo někdo z ostatních navrhl, aby povolena byla dlouholetému universitnímu profesoru Luthrovi *částka vína k dodatečnému svatebnímu zapíti.**) I povolili opatrní a moudří otcové města k účelu tomu *šest konví franckého vína*, a to bylo odpoledne téhož dne také na zdraví »novomanželů« vypito.

Odeslání tohoto vína považoval Luther jakožto úřední oznámení, že magistrát městský jeho sňatek, proti všem zákonitým pravidlům učiněný, uznává za pravoplatný. A proto také později za náhlé jednání své ze dne

*) »Luther u. Ehe.« Flugschriften Nro.-1. S. 6. Berlin, Germania.

13. června 1525 se styděl, *den 14. června 1525 za den sňatku svého prohlásil!*

Když se však ve městě rozneslo, kterak se Luther náhle oženil, a kterak přítel jeho dodatečnou pitkou událost tu zamazati se snažil *povstalo z toho obrovské překvapení!* Všickni v městě se smáli i pošklebky si činili, nadávali i haněli! Luther sám se zármutkem si do toho stěžuje v listu ze dne 15. června 1525, jež poslal příteli svému Rühelovi do Eislebenu, a v němž tvrdí, že jemu *i smrti vyhrožují!*

Avšak k nenávisti i pošklebkům, kterých se mu nyní dostávalo, zaval hlavní příčinu on sám, an napřed sedláky svými milými »bratry« nazýval; ale když v boji proti pánům podlehl, zase pány vyzýval, aby sedláky jako »vzteklé psy« pobíjeli; a v tom hrozném rozkvašení myslí nyní — *kněz a mnich* — proti všem právným obyčejům — se sběhlou jeptiškou se náhle oženil, ale když již — *musel!!*)*

2. Jakou nehoráznou »radost« měl ale ze sňatku Lutherova zejména bázlivý, mrňavý přítel jeho *Melanchthon*, vysvítá jasně z uvedeného již řeckého psaní, jež poslal Kamerariovi, v kterém sice hledí Luthera předkem již, než se zdrcující zpráva o jeho nenadálém oženění roznese, očistiti, ospravedlniti, okrá-

*) Srovn. Denifle I. 293—295.

šliti; v kterém však zároveň prozrazuje hroznou mrzutost z jeho kroku, a bázeň před následky pro celé to »Luthrovo evangelium«, když píše: »Tento muž jest *svrchovanou měrou lehkomyšlný*« . . . (zajisté, že v době krvavých válek selských, jež sám roznil, pustil se do ženění!) a dodává: »přeji si, *aby se stal pokornějším . . .* doufám, že stav manželský učiní z *Luthera člověka slušnějšího; tak že své nestoudnosti odloží* (tedy v ní žil!), pro kterou jsme jej častěji kárali,« totiž nuceni se viděli, ho kárali!

Ale ač Melanchthon na Luthera pro jeho sňatek svrchovanou měrou rozhořčen byl: proto přece musel se snažiti, aby skutek jeho omluvil i okrášlil, poněvadž měl-li by Luther v ostudě utonouti, museli by s ním utonouti i sám Melanchthon i ostatní přátelé jich! »*Proto za každou cenu Luthera vysekati!*« bylo heslem všech!

Proto také psali *Jonáš i Bugenhagen* Spalatinovi ihned, aby téhož i ostatní přátele předem ukonejšili, prve než se ta mrzutá novina všude roznese!

A *Melanchthon* tvrdí, že Luther svou smyslností donucen (!) byl do sňatku; ba že sňatek jest Bohu milejší nežli stav svobodný!

Lišák! Jestli Luther lépe učinil, když se veřejně za manžela Káty prohlásil: proč

mu tedy dříve sňatek zrazoval? a proč se naň durdí, když se přece oženil? Kterak by mohl také Luther pro sňatek svůj na vážnosti u křesťanů poklesnouti, byl-li sňatek jeho Bohu milý, ba lepší než-li bezženství!?

3. *Kamerarius*, chtěje zakrýti Luthrovu ostudu, list Melanchthonův později uveřejnil v jazyku německém, ale tak, že z něho vše vynechal anebo v něm vše přepracoval, co Luthrovi bylo na hanbu. Tento *podvod* jeho teprve v novější době vyšel na jevo, ano původní řecké psaní Melanchthonovo bylo objeveno!

Luther pozoruje, jak ho přátelé jeho vysekávají, a jakožto muže ctnostného i zbožného líčí, vysmál se jim v duchu, a prohlásil pak hrdě o svých přívržencích: »*Adorabunt ster cora mea!*« t. j. »klaněti se budou výmětům mým!«

4. *Ale zatím bylo ve Wittenbergu zle.* Melanchthon dopsal Kamerariovi, že »Luther pro svůj krok jest všecek zarmoucený a na mysli kleslý.« A Luther sám oznamuje dne 16. června 1525 Spalatinovi svůj sňatek, naříká, že »tak sice uzavřel hubu pomlouvačům, kteří ho pro poměr ku Kátě do zlé pověsti uváděli (tedy přiznává se, že nedovolený poměr s Katou měl!); ale že se pro sňatek učinil opovrženým!« Poněvadž však pro protikatolické zuření Luthrovo ve Wit-

tenbergu katolíků tam asi vůbec již nebylo : jsou výpovědi tyto a jiné ještě znamením, že upadl Luther pro svůj podivuhodný »sňatek« u svých vlastních přívrženců do obecného opovržení, i při těch šesti konvích vína, jež městská rada na počest jeho dne 14. června povolila!

Aby unikl posměchům a potupám, rozhodl se Luther ne snad pro řádný, náboženský úkon svatební s Kátou, nýbrž pro velikou svatební hostinu, při které by jeho důvěrní přátelé přítomností svou jako dokázali, že se s krokem jeho usmířili, a pokoutní sňatek jeho za sňatek skutečný a právoplatný uznávají. »Svatební« hostina tato konána byla teprve 27 června, tedy o celých 14 dnů později, kdy Káta byla již s to, aby se jí účastnila, a se syrařem Koppem z Torgavy, jenž ji byl z kláštera »vysvobodil«, Luthera vychvalovala.

Tak ho on totiž za to žádal, když ho písemně k hostině zval, a sice listem ze dne 17. června, v němž dí: »Víte, co se mi přihodilo (t. j. jaké neštěstí mne potkalo!), že jsem kurvě své (! »Metze«) do vrkočů zapleten (t. j. že jsem ku své souložnici připoután)! Bůh (!) způsobil podivuhodnou tu věc, aby mne i svět za blázna učinil a úsměškům vystavěl (skrže sňatek!) *Připravte se,*

abyste nevěstě mé, při hostině pomáhal mne chváliti, jak znamenitým mužem jsem!»)*

Dne 4. května 1525 dopsal Luther příteli svému Rühelovi do Eislebenu, že se ožení »*dáblu (!)* na vzdor«; a dne 17 června 1525 píše Koppovi, že »*Bůh (!)* si z něho udělal blázna!« Jak se ta řeč rýmuje v ústech »proroka ?!«

5. *Sňatek Lutherův nebyl ovšem žádným platným sňatkem*, ani dle církevních, ani dle tehdy platných zemských zákonů; ale kurfiřt, Lutherův zeměpán, nestíhal toho!

Ostatně, ač Luther později všelikými výmluvami sňatek svůj ospravedlniti se snažil, *nikdy netvrdil, že by si byl Kátu vzal z lásky, nebo z vnitřní, nepřemožitelné náklonosti!* Podlehl jen nízkým pudům těla; a když se již následky jeho důvěrných styků na dále naprosto utajiti nedaly, a on seznal, že do »vrkočů své souložnice nadobro jest zapleten,« prohlásil ji krátce za manželku, aby jemu i jí nemanželské dítě vyčítáno nebylo!

6. A poněvadž Lutherova láska ke Kátě nepoutala, *brzy ho i ona sama omrzela!*

Již dne 22. července 1525 napsal příteli svému, Václavu Linkovi list, v němž nejhanebnějším způsobem o životě s Kátou píše

*) Jansen II. 573.

a tvrdí, že žije jako pes držaný i uvázaný na řetězu ve dvoře!*) A ani ne po roce, totiž dne 11. května 1526 stěžuje si na tyranství své manželské polovice; a v září 1526 nazývá Kátu posměšně »svým řetězem«, proměňuje totiž slovo Káta v latinské »katen« čili česky »řetěz«.

Ale jako se někdy Luther před Kátou ohýbal, tak si zase jindy z ní činil posměchy. Tak jednou popisoval přátelům posměšně a vrchovatě nestoudně vlastnosti jejího těla**)! Jindy, když mu Káta po vůli jednati nechtěla, prohlásil jí, že »nadchází doba, kdy mužové budou moci více žen si bráti«;***) tedy asi že i on pak tak po turecku bude moci mimo Kátu míti ještě jiné ženy!

Káta, znajíc Luthra z doby, kdy již měl tři »manželky«, tímto výrokem, že by opanství své nad ním přijíti mohla, jsouc podrážděna, divoce křela, a prohlásila, kterak si již často přála, *aby mohla od něho a od dětí utéci, a opět — do kláštera (!) se vrátiti !†)*

7. Ostatně si Luther výčitek Kátiných zaslouhoval, neboť byl i *jako otec rodiny velice lehkomyšlným!*

*) Schütze, Luther's Briefe II. 70; 73.

**) Tischr. Eisleben A. 1566 fol. 420.

***) Kleis S. 79.

†) Kleis S. 79.

Tak když konal poslední cestu do Eislebenu, zanechal rodinu svou v úplném nedostatku, tak že jí musel Melanchthon půjčiti peníze, aby hladem nezhylnula.*)

Za to žil on sám *v plném přepychu!* Často chodil na hostiny křestní i svatební, a tančival s děvčaty! Při takových příležitostech spil se někdy až pod obraz Boží, že ho museli pak lidé domů z pola donésti.**)

Nebyl-li však tolik zmožen, *provázival tanečnice v noci domů!*

Známá jest chloubka jeho **»Žeru jako Čech a chlastám jako Němec!«*****) Chutnalo mu víno i pivo, ač se z nemírného požívání mnohdy až na smrt roztonal!

Někdy zase při dobrém rozmaru nazýval Kátu »nejsvětější doktorkou«, »krásnou paní«, »svým Mojžíšem« i jinak, a dovedl k ní býti důvěrným.

Jednou při takovém dobrém rozmaru tázala se ho Káta: »Pane doktore! povězte mi, kterak to přichází, že jsme se v papežství tak vroucně, horlivě a často modlili, kdežto nyní modlíme se jen zřídka a zcela chladně?«†)

*) Brief des Kanzlers Brück v. 18. Feber 1546.

***) Kleis S. 44.

****) Köstlin. M. Luther. 3 Aufl. II. 481, 486

†) Tischr. Eisl, S. 208.

Luther překvapen, jako vždy jindy svedl všecko na papeže anebo na ďábla, odpověděl: »K modlitbě (na kterou on sám asi již od žití na Wartburgu zapomněl!) dohání papežence, sluhy své — ďábel!!« Tak!

Jindy, za krásného večera dlel Luther s Kátou v klášterní své zahradě, a pohlížel s ní k nebesům, kde se hvězdy rozkošně třpytily.

»*Ach, jak krásné jest to nebe,*« řekla Káta.

»Ano,« odpověděl Luther smutně, »*ale já se obávám, že není pro nás!*«

»Že není pro nás?« podivila se Káta. »Je-li tomu tak, vraťme se ve jménu Páně z bezcestí.«

»*Na to jest již příliš pozdě!*« odpověděl Luther, a odešel s těžkým srdcem do své pracovny.

IX. Martin Luther dále »reformuje« v manželství.

1. Již před lety hlásal Luther ve »svém evangeliu«, že »žena není stvořena proto, aby zůstala pannou, nýbrž aby děti nosila*); a že »ani manželé nejsou s to, přikázání šesté zachovávat, ale že žijí po většině v cizoložství!«**)) A dle toho i sám žil!

*) Wittenberg. A. 228. b.

**)) Denifle I., 105, 106.

Snadno se každý domyslí, že následky takového učení i jednání nedaly se vždy zakrýti. A tak se přihodilo i tomuto novému »proroku«, ač již patnáct roků byl v »ráji manželském«.

Sloužila totiž u něho v klášteře, jež byl Luther celý pro sebe a svou rodinu zabral, sběhlá jeptiška **Rosina Truchsess-ova**, jež dle závážného svědectví byla k němu přišla jakožto »počestné, mladé děvče«.

Ta porodila po nějakém čase chlapce. Když se ta věc v městě roznesla, a Lutherovi velikou ostudu působila, propustil ji. Odešla, dítě své Lutherovi zanechavši, a zdržovala se pak u důvěrných přátel jeho Bugenhagena, Melanchtona i jiných. A těm vypravovala zcela dopodrobna, v jakém poměru u Luthera byla; a že nikdo jiný otcem opuštěného dítěte není, leč Luther sám.

Takovýto přírůstek do rodiny nebyl Lutherovi nikterak po chuti. A když proň měl mnoho veřejné hanby, ba když studenti universitní pohoršlivé písně na »Jeho Svatost papeže Luthera« a »pannu Rosinu« skládali i zpívali, i velice posměšné blahopřání jemu učinili, a úřady ani proti tomu nezakročily: počal se Luther, jako obyčejně činil, z nečestného jednání svého vylhávati. Ba i tvrdil, »kdyby nebyl služebníkem slova Božího« (ten si z něho dělal! ba právě proto měl

spíše žalovati!), »že by dal Rosinu strčiti do pytle a utopiti v řece« pro tu ostudu, kterou mu dělá.*) Toho ovšem neučinil, ani vůbec Rosinu nežaloval, věda, že by tak jen ostudu svou ještě více rozmázl!

Ostatně při jiné příležitosti prozrazuje Luther sám, že mimo šesti dětí, které měl s Kátou, má *i jiné dítě*, jež nazývá »*svým Ondřejem*«; a o tom vypravuje ve svých stolních řečích, že »tohoto, v cizoložství zplozeného, již těhotná manželka jeho přece ještě kojila!«**)

Ostatně, proč se Luther ze svého cizoložství na veřejnost vyšlého vysekával? Vždyť přece v tom »svém evangeliu« učí zásadám tureckým o ženách! Již r. 1522 kázal v zámeckém kostele ve Wittenbergu mužům: »Nechce-li žena, ať jde děvka!« »Nechce-li Vasthi, nech ji, a vezmi si Estheru!«***) A častěji říkával žertem. »Pracujeme pro život (t. j. pozemskou smyslnost), a pojmáme více žen!«†) A »jako nemohu hor odvaliti, s ptáky létati . sobě samému nos ukousnouti: tak *nemohu ani smilstva zanechati!*«

*) Brief an Anton Lauterbach, Pastor in Pirna, v. 9. Novemb. 1542. Schütze, Luther's bisher ungedruckte Briefe.

***) Rütjes 163. — Tisch. Fol. 20. Frankf. 1569.

†) Erl. 20, 72.

†) Rady, Die Reformatoren. Kreuer, Frankfurt am M. S. 58.

2. Když však »prorok« Luther ku svým slovům i takovýto příklad na samém sobě Wittenbergským dával, není věru divu, že se v jejich *městě stala ponenáhlu pravá Sodomá!* Sám Luther o tom píše Jonasovi do Halle dne 15. června 1545: »Kdyby tu bylo deset lehkých ženštin, jež by studenty francouskou nemocí kazily, nikdo nechce o tom souditi, nikdo hněvem zahořeti! *Soudcové nejlínější jsou zcela němí, ba neřest skoro v ochranu berou! Ba, kdyby se půl města topilo v cizoložství, lichvě, krádežích, podvodech: nikdo nechce toho soudcem býti! Skoro všichni se tomu jen smějí, anebo přizvukují, a konají věci stejně hanebné!*«

Luther si stěžoval, že do Wittenbergu, kde přece to jeho »evangelium« mělo nejvíce zářiti, přibývá jen lehkých ženštin, a varoval sice studenty, aby s nimi obcování neměli; ale studenti majíce příklad ženatého Luthera a zejména jeho poměr k Rosině na mysli, a připomínajíce si jeho dřívějších návštěv v rozkřičených domech, jeho nejdůvěrnějších styků právě s nejhorlivějšími návštěvníky hampejzů, i jeho dřívějších »tří žen« najednou: vysmáli se tomuto znamenitému »roformatoru«, čili »nápravci mravů (!)« do očí! Jeho dogma »Statně hřeš, jen statněji věř!« bylo jim úplně po chuti, a zařídili život svůj dle něho! Myslili si asi mohl-li

a může-li hanebně žít sám Luther, ten »veliký prorok«; a mohl-li týž dovoliti Filipu Hessenskému současně dvě ženy; ba nezakazoval-li ani mnohoženství: kterak by chtěl nebo mohl brániti rozkoším našim?

3. »*Bahno mravní zkázy*« ve Wittenbergu, jak to Luther sám nazval, rozmáhalo se v »papežském« sídle jeho rok od roku, a při tom *on sám i se svou rodinou upadal vždy více ve veřejné opovržení a do bídy*. Kancléř Brück vypravuje v psaní ze dne 18. února 1546, že rodině Lutherově nechtěl již nikdo půjčiti ani na nejpotřebnější potraviny!

Byly totiž již na rok před tím nastaly ve Wittenbergu jisté poměry, které Luthera přiměly, že odtud tajně uprchl, a daleko se potuloval.

Z těchto svých toulek napsal dne 24. června 1545 své Kátě, kterak si oškliví tu mravní spoustu ve Wittenbergu, a že se tam proto více nevrátí; *ale v kraji že o sobě slyšel věci ještě horší*, nežli o jakých zvěděl v samém Wittenbergu! I nařizuje jí, aby všecko prodala, co se prodat dá, a koupila si v Zulsdortu malý stateček a tam hospodařila; že jí bude ze svého platu professorského podporovati. Prázdný klášter ve Wittenbergu, kde byl posud po vystrnadění všech mnichů bydlel, že daruje kurfiřtovi.

Na to způsobem nejvýš hanebným zmiňuje se o hrozných prostopášnostech, jež dějí se veřejně ve Wittenbergu a volá: *»Pryč z této Sodomy! Raději se chci po světě potulovati a chléb vyžebnaný jísti, nežli ve Wittenbergu se nechati trápati . . .«* Tak ale, čím více dříve dobu před svým vystoupením z Círky černě maloval -- tím černěji maluje teprve vlastní dílo své!!

4. *A kdo byli ti, jimž to Luther vyčítal, že jsou soudci, a zůstávají němými, čili nevšímají si vzrůstajícího se ve Wittenbergu cizoložství, veřejného smilství, lichvy, krádeží, ano jim přizvukují, ba sami je tropí?*

Byli to samí přívrženci Lutherovi, ba jeho nejdůvěrnější přátelé! Byl to

a) Nestoudný malíř Lukáš Kranach, jenž byl svědkem jeho »sňatku«. Tehdy byl již radním pánem; ale roku 1537 a pak ještě v letech 1540 až 1544 byl docela za hlavu obce wittenbergské zvolen. Tak zajisté v uvážení zásluh svých o tu Sodomu!

Roku 1540 dovolil Luther Filipu Hessenskému současně dvě ženy, a i sám přítomen byl jeho tajnému, druhému sňatku; a téhož roku přihodila se jemu samému ta mrzutá věc s Rosinou Truchsessovou!

Roku 1543 když zkaženost studentstva vrcholu dostoupila, chtěl ji Luther svým napomenutím vyléčiti. Z toho patrně, že právě

v době vladaření přítele Lutherova, Kranacha, učinila veřejná nemravnost obrovský pokrok. A poněvadž Kranach sám cizoložství a jiné nemravy musel si nechat veřejně vytýkati: proto zůstával a musel zůstat i němým, když se Lutherovi pro podobné kousky posmívali, poněvadž by pak i jeho vlastní nečisté prádlo na odiv celého města bylo bývalo rozbalováno!

b) Jiným nestoudným soudcem byl Lukáše Kranacha syn, jenž pode jménem *Lukáš Kranach II.* taktéž starostou města Wittenberga se stal, a o nic lepším nebyl svého otce.

c) Všem v předu krácel ale synovec a nástupce malomyslného, nerozhodného a nemravného kurfiřta Bedřicha, jemuž »Moudrý« přezdívali, kurfiřt *Jan Bedřich, hrozný chlastoun, cizoložník i nestoudný sodomita, a drzý uchvatitel církevních slatků.*

5. Avšak Luther neuprchl tajně z Wittenbergu pouze pro hroznou nemravnost, jež tam za »reformování« jeho samého byla již dávno a ne teprve nyní zavládla: ale k útěku, a to *tajnému*, měl příčinu ještě jinou. Bylo to **nové záletné dobrodružství!** Luther dobře si pamatoval, co mrzutostí mu způsobila Rosina Truchsessová, když se jí byl »do vrkočů zapletl;« a nyní nastávala mu podobná nemilá příhoda! Tentokrát byl »zapleten do

vrkočů« **jakés Leckové**, která po delší dobu v domě jeho sloužila, a o níž on se ve svém uvedeném již listu ze dne 24. června 1545 zmiňuje.

Tu vypudil ale z domu ještě dříve, než věc dospěla tak, aby mu studenti zase přišli s »gratulacemi«! Avšak *Leckova* nebyla s prostým vyhazovem z domu spokojena! I vypravovala po celém městě jako dříve Rosina Truchsessova, co se jí s Lutherem, tím »mužem Božím« přihodilo!

Ač se Luther i tentokráte vylhával, a Leckovou lhářkou (»deceptor«) nazýval: nevěřili Wittenbergští slovům jeho, poněvadž turecké zásady a celý pustý život jeho jim byl dobře známy.

Když se tedy »radostná událost« s Leckovou blížila, Luther na rychlo a po tajmu prchl! Hrozil sice i této »druhé Rosině« potrestáním pro pomluvy; ale neučinil žádných kroků, aby byla potrestána, dobře věda, že by ze soudního řízení nevyšel čist, ale jen ještě více na cti pošramocený! Vždyť přece učil, že »žena není stvořena k tomu, aby zůstala pannou, ale aby děti nosila«; a on jakožto »prorok« musel se přece starati, aby učení jeho se skutky jeho souhlasilo, zejména již ve vlastním domě svém!

6. Pro náhlý a tajný útěk *byli přátelé Lutherovi, celý professorský sbor i kurfiřt*

sám uvedeni do velkých rozpaků. poněvadž tak celému »novému evangeliu« nastávala nehorázná ostuda. Proto bylo třeba, aby vyzkoumáno bylo, proč Luther prchl, a příčina ta aby byla odstraněna, a on aby se zase navrátil.

I poslal za ním kurfiřt důvěrného jeho přítele, lékaře Rotzebergra, jenž Luthera po několikátýdenním toulání zpět přivedl, když nenápadným přičiněním samého kurfiřta Lécová byla z Wittenbergu odstraněna, aby »proroka a reformatora« Luthra o poslední špetku vážnosti nepřipravila.

7. Tak tedy byl Luther svému dalšímu »reformování« šťastně opět navrácen. Vykonal toho věru až dost! *Aurifaber, Lutherův obdivovatel a spolustolovatel*, sbíral výroky jeho, jež Luther zvláště při hojném jídle a pití rád činil, a vydal je pod jmenem »**Tischreden**« čili »**stolní řeči**«. I uvedeno jest v těchto stolních řečech, a pak i v rozličných jiných hrozných hanopisech Lutherových tolik nestoudností, že vážní muži netroufají se je po něm opakovati ze studu, že mohlo kdy cos takového mluveno i vydáno býti od lidí, kteříž »dobrymi křesťany« býti chtěli; a i z bázně, aby jim někdo pro výroky Lutherovy a obrázky Kranachovy k nim přičiněné v rozhořčenosti *do očí nenaplival!**)

*) Na př. : »Widr das Papsthum« Denifle I. 786 násl.

Tak jen pro příklad napsal Luther *vévodovi saskému Jiřimu*, jenž jeho »evangelium« se protivil, v hanopisu nadepsaném »**Widr Haus Worst**« tato slova: »Jsi strup, ose! oslů, svině; dílo tvé jest čertovo lejno; v Písmu jsi sběhlý, jako kráva na ořechu anebo svině na harfě; radím ti, abys poslechl prd svině, a otevřel hubu na něj!«

O *králi Jindřichu VIII.*, jenž se mu protivil, napsal: »Jest prase, osel, kurva, hlupec, prolhaná držka, obrance ožralé nevěstky!« — — —

Ve spisech Lutherových, oplývajících neslýchanými oplzlostmi a surovými výroky jest množství výroků jeho takových, že se do cizích jazyků vůbec ani přeložiti nedají!

O *Církvi katolické*, které se byl přísežně službou zavázal, když jemu lehkomyšlné oženění nedovolila, mluvil slovy neslýchanými, a spílal jí nadávkami záštíplnými, přímo ďábelskými!

Také *židů* nešetřil. Sestavil pro ně »*sviňskou bibli*« a »*sviňský talmud*«, a pro rabíny »návod«, jak by měli do těchto spisů jeho nahlížeti, a v nich čítati. Poučení ta jsou tak nestoudná, že jich nelze opakovati.*) Rovněž ďábla, o němž tvrdil, že se s ním hádává a jej všelijak sužuje, snažil se umlčeti oplzlostmi.

*) Srovn. také Denifle I. 786. — Erlang. 32, 282

Ještě dne 17. února 1546, tedy v předvečer své smrti (!) vykládal, *proč Bůh některé lidi dlouho na světě ponechává*; a tvrdil: »My staří musíme proto tak dlouho žít, abychom mohli *dáblu do zadnice* nahlédnouti, a do ocasu jeho . . .« O jakouto ušlechtilou úlohu přisoudil lidem starým!

8. Luther ale vyslovoval také hrozná *rouhání o nejsvětější Trojici, o Bohu Otci, o Kristu Pánu, o Duchu svatém, o svatých apoštolech i o prorocích*. Tak jen na ukázkou:

»Milé děti! Kterak pěkně měli by se Pavel Raab, Antonín Schenig s Janem Schenizem *na šibenici ozbrojiti!* To by tak byly *tři osoby v jedné bytosti!**)

Aurifaber vypravuje o Lutherovi: Když přišel domů, řekl mezi jiným: »*Bůh náš jest největším cizoložníkem!***)

»Jest otázkou, zda-li vinný sud, tak široký, dlouhý a vysoký, jak daleko jest Wittenberg od Kembergu, pojal by všeho vína, jež *pošetilý, hloupý a bláznivý Bůh* promrhává na nejhorší lidi, jako jsou papežové, Turci . . .!«***)

»Syn člověka přišel, aby spasil, co bylo zahynulo; ale počínal si při tom dosti *bláznovsky!*«†)

*) Tom. 7. Alt. fol. 394.

**) Tischr. Eisleb. f. 497.

***) Schüze Briefe Luthers fol. 162. ep. 22.

†) Tischr. Frankf. f. 90.

»Ničeho neslyšel bych raději, nežli že za ta učení o víře a dobrých mravech, jak je papež i Církev vykládají, *Duch svatý i s Kristem přivedeni byli do školy, a tam dobrý výprask* (»Schilling«) *dostali* proto, že byli tolik nedbalí v poučování o křesťanské (Lutherově!) víře a dobrých mravech!«*)

»*Neostýchej se ani Petra ani Pavla ani žádného anděla s nebe, ale odporuj jim!*« atd.**)

Spisovatel kněz Jan Pannich vydal z výroků Lutherových celý hrozný »katechismus« v Augsburgu 1783.***)

Dodatek.

Aby mi někdo vyčítati nemohl, že snad Martina Lutra zlovolně očerňuji, přidávám na tomto místě, co **těmuž vyčítá a jeho vlastními výroky a skutky dokládá proslavený učenec Denifle v nejnovějším uvedeném epochálním díle svém.** Týž tvrdí a dokazuje Lutrovi:

1. *Faleš, nescíslné lehkomyšlnosti ve výrocih, historické nepravdy.* (Str. 34., 55., 137., 160., 321., 458., 460., 517., 746., 772., 803. a 832.). — Epištolu sv. Jakuba, jež hlásá,

*) Tom. I. Altö. p. 643.

***) Tom. 6. Alt. fol. 586.

***) Srovnej také »Was hast du an der evang. Kirche?« v. Dr. R. Reinisch. Berlin »Germania« 1896.

že třeba víru dokazovati skutky, nazval Lutr »slaměnou«, a z Písma svatého prostě ji vyhodil.

2. *Podvodné překrucování výroků Písma svatého, učení církve o slibech, nauk zejména sv. Bernarda a Augustina a jiných světců* za tím zřejmým cílem, aby neplnění svých povinností kněžských i mnišských okrášlil, a řeholníky z klášterů vylákal (56., 69., 76., 86., 144...., 251 .., 598., 663., 766. a 797) Taktéž známé zlovolné *porušení epištoly sv. Pavla k Římanům* (3, 28.) kam vsul slovo »sola«, totiž že samotná« víra (beze skutků dle víry) ku spasení vede (str. 568.), a neslýchané učení *o odpustcích církevních*, jakožto uvolnění ode všech povinností k Bohu (663.) i k bližnímu (691.), a *o jistotě spasení* (702., 717.)

3. *Hlásání neomezeného ukájení tělesných žádostí, zejména pohlavního pudu třebaš skrze cizoložství a krvesmilství* (81., 105., 107., 121., 124., 127., 135., 283...., 300...., 323.)

4. *Nesčíslné odpory a nedůslednosti v učení, jež Lutr dle své potřeby stále přeměňoval*, aby lid ve zmatek uvedl (92., 206...., 250., 472., 595., 612., 617., 620., 643., 686., 711. a 735.)

5. *Pokrytectví a svádění k němu i ku lžím* (99., 102., 129. [Filipa Hessenského])

133 ..., 208 ..., 246 ..., 278., 369. ., 436., 440., 774.)

6. *Pohrdání modlitbou* (113., 119., 121., 125., 323.)

7. *Pohrdání zapíráním sebe, jež prý je jen pro psa a svini!* (127.)

8. *Nestoudné šaškování s věcmi svatými* (206 ... 259! 297., 299., 740., 744.)

9. *Nevýslovnou pýchu a domýšlivost, vzdorovitost, hněvivost i chlípnost* (215., 432., 434 ..., 731., 776.)

10. *Hroznou (při »reformatoru!«) nevědomost ve scholastice i patristice, zejména v učení sv. Augustina a sv. Tomáše Akvinského* (285 ..., 314., 402., 410., 445 ..., 459., 501., 525., 565., 614., 719., 836.) — Čímž ovšem není řečeno, že by snad Lutr byl býval bez nadání (836.) Nadán zajisté byl, ba v mnohých věcech *až příliš nadán!* Vždyť již sv. Augustin napsal (In psalm. 124. n. 5.): »Non fecerunt hareses nisi magni homines, sed quantum magni, tantum mali homines« t. j. že jen velcí, ale ovšem špatní lidé dělají kacířství; a to tím větší kacířství, čím sami jsou větší a špatnější!

11. *Užívání nejpodlejších prostředků v odboji proti katolické Církvi* (245. ..., 786., 858.).

12. *Rouhání*, (278., 797., 801.) an činí Boha spoluvinníkem hříšníků (487.), a pod-

vodníkem, který prohlašuje člověka hříšného za mravného a spravedlivého (451., 655.) — K tomu také patří, že stav manželský nazval »*posranou*» *svátostí* (783.)!

13. Že jest *příčinou* neslýchaného *smilstva* (184., 288 . .), *obžerství* (296., 793.), hrozného *na cti utržení, hanobení* (312. .) *nevěry*, (591., 724.), všeliké *nemravnosti* (763. 779.) a *bohaprázdnosti* (722., 738., 764.), jež vedou ku *šilenství* (750., 759.) až i ku *samovraždě* (447., 746., 748.)

14. *Nejhanebnější oplzlosti ve výrocích* (744., 746., 778.), za něž by se i nejspustlejší člověk stydět měl (781 805), a *nejhanebnější nádavky papežům*, a jiným církevním hodnostářům (783. 814., 834.), zejména ve spisu: »Das Papstthum gestiftet vom Teufel!«

15. Že měl *ten bezbožný zvyk*, když z nemravného žítí pro něho samého anebo stoupence jeho hanba nastávala, ihned svým protivníkům přičetl to, v čem sám nebo přátelé jeho se byli provinili, a tak je předešel, aby jemu hanbu činiti nemohli (793). —

V dalším vykládá i dokládá Denifle ve svém veledíle, že jako nemravně žil Lutr a stoupenci jeho, *podobně jednali a jednají i jiní tak zvaní reformatoři dle něho.*

Tak strassburgský kazatel *Pollio*, prvé než se r. 1524 veřejně oženil, po mnoho let

žil v divokém manželství, a měl plný dům dětí.«*)

Zwingli, »reformator« švýcarský či helvetský, přiznal se v dopisu ku svým příbuzným k nepočestně hanebnému životu, a že jako kurevník byl veřejně znám.**)

Lžireformatoru *Kalvinovi* vytýká stoupenec jeho Theomar neslýchané týranství, lakotu, lichvařství, karban, krvelačnost a infamní chlípnost, *sodomství*, pro které měl od vrchnosti vypálené znamení na těle.***)

Stoupenec Zwingliho, odpadlý kněz *Ludvík Hetzer*, handloval v ženách jako v kudlách! Pojal jich dvanáct za sebou, a dalšímu záletnictví učinila konec světská vrchnost, jež ho dala odpravit.†)

Ale až dosud protestantští pastoři nechtějí přijati poučení dle historických pramenů, nýbrž proti vši pravdě staví jen na základu nepravdivých výroků Lutrových, jako by ony neomylnými byly (387., 426); a jsouce z nepravd usvědčeni, jen jako Lutr tvrdošijně odpovídají: »Es bleibt dabei« (835), t. j. zůstane to při našem tvrzení!

*) Denifle I. 123.

**) Janssen. III. S. 94. vydání 17.

***) Reformation u. Revolution v Lutheraner Boost S. 17. 18.; Theologia Calvini od superintendenta stralsundského K. Schlüsselburga.

†) Denifle 131.

X. Luther »doreformoval.«

1. Velikou starost dělalo Lutherovi po léta *hrabství Mansfeldské*, kde se byl narodil; a kde lid »jeho evangelium« přijav, jako všude jinde, kde se tak stalo, propadl všelikým, hrozným nepravostem.*)

Zejména *hrabě mansfeldský Albrecht* pamatoval si velmi dobře učení Lutherovo, že církvi mají statky její pobrány býti. I zabral se svými příbuznými všechn majetek církevní, který v hrabství jeho byl, a k němuž náležely zvláště bohaté doly. Někteří soukromníci, mezi nimi i příbuzní Lutherovi, zavázali se hraběti k ročním dávkám a získali tak podíly na dolech. Ale hrabě Albrecht, jenž prve oloupil církev, snažil se dle »evangelia« Lutherova oloupiti později i podílníky na dolech.

Bez pochyby že od příbuzných dožádán, odjel tedy Luther dne 23. ledna 1546 z Wittenbergu a přibyl dne 28. ledna do Eislebenu, aby tam s hrabětem o narovnění sporu pracoval. I byl tam ubytován se svými průvodci v domě, kde i mansfeldský kazatel *Coelius* bydlel, a kde mělo o sporné věci jednáno býti.

2. *Hrabě neměl s jednáním na spěch.* Znaje velikou Lutherovu žízeň, a chtěje si ho nakloniti, dodával jemu ku každému hoj-

*) Jansen III. 598.

nému jídlu v poledne i večer konev nejlepšího ohnivého rýnského vína, které Luther do poslední kapky vypil, a mimo to si tajně a s chutí přihýbal také naumburského piva. Místa na tolik tekutin měl dost, ježto »mohutný sud« stáله s sebou nosil, pročez i sama sebe nazýval »tlustým doktorem«. Následky přehojného pití jeho i společníků jeho byly ovšem — časté ožralství!

Luther sám o tom svém životě v Eislebenu píše Kátě dne 6. února 1546: »Máme tu dost co žrát i chlastat (jak jemnocitně!), jen kdyby toho mrzutého sporu nebylo.«

3. *Nestřídmost chodívá ruku v ruce s chlípností.* Ta vzplanula i zde při tom hojném »žraní a chlastu« v Lutherovi v mohutný plamen, ač byl ženat, otcem četné rodiny, a již třiašedesátiletým starcem!

Před domem, v němž v Eislebenu bydlel, byla kašna, kam ženy i dívky přicházely pro vodu. Luther se s nimi pilně seznamoval i bavil; a poněvadž byly mezi nimi i příbuzné jeho, tak tu a zase onu také k sobě do domu zval. Vždyť to byly příbuzné, a on byl i jejich zástupcem v rozepři s hrabětem! Vždyť musel si také nějak tu dlouhou chvíli ukrátiti, když hrabě s vyřízením sporu nespíchal! A ty mladé ženy zde byly mnohem příjemnější, nežli ta jeho sestarála (»Metze«) Káta!

O svém tehdejším životě v Eislebenu vyjádřil se Luther sám přátelům svým takto: »Co jsem zde dnes vykonal? Po dvě hodiny jsem kakal, po tři jedl, a pak jsem po čtyři hodiny lelkoval.«^{*)})

Nějakých výčitek si Luther pro kažení žen jistě nečinil, ježto ony zde byly již dříve zkaženy; a když sám dávno byl prohlásil radu mužům: »Nechce-li žena, ať jde děvka!« a ženám: »Je-li muž neschopný, ať se žena přidrží jeho bratra . . .!« tedy nelekal se ani krvesmilstva!

Již dne 1. února 1546 napsal Luther své Kátě: »Jsem nyní zdráv, vyjma, že ty hezké ženy mne zde tuze popuzují, tak že nemám starosti ani bázně před všelijakým smilstvem« t. j. nedělám si z toho žádné svědomí jakéhokoliv hříchu, třebaš svůdnictví a všelikého cizoložství se dopustiti.

Takto mohl psáti své Kátě! Znali se dobře oba!

Takto psal dávný velebitel mnohoženství u vysokém věku svém! Ano tak psal, dle svého evangelia, že »blázni jsou kdo pokušení přemáhají modlitbami, posty, a trýzněmi; těmto pokušením se prý nejlépe pomůže, když jen je dost panen i žen po ruce,«^{**}) tedy po turecku!

^{*)}) Tischr. Eisl. 1569. Cit. Majunkl, Testament S. 96.

^{**}) Jen. deutsche Ausgabe 2. S. 216.

4. Za takovéhohoto života nadešla *osudná noc ze 17. na 18. února L. P. 1546*. Večer dne 17. února Luther s četnými i vzešenými hosty vesele hodoval a rozpustile popíjel, dle vlastního opětného doznání: »*žeru jako Čech a chlastám jako Němec!*«*) Sami přátelé i spoluhodovníci jeho tehdejší udali, že toho večera Luther je tak dobře bavil jako málo kdy jindy.

Po večeři dovedli služebníci Luthera zpitého do ložnice, položili ho na lůžko, a odešli ku spaní vedle do komory své. Po půlnoci uslyšeli nějaký šramot v Lutherově ložnici; a když se tam odebrali v domnění, že nějaké pomoci od nich žádá, spatřili ku své hrůze *Luthera mrtvého*.

5. *O způsobu Lutherovy smrti zprávy se rozcházejí.*

Ambrož Kuntzell, mladý Lutherův služebník, po hrozné smrti jeho nechtěje zůstatu u víře od samovraha založené, vrátil se do lůna církve katolické; a »boje se více Boha nežli hrozeb lidí« doznal ústy učence *Tomáše Bozia,**)* že našli *Luthera na nebesích postele oběšeného.†)* Pospíšili k jeho včerejším spoluhodovníkům a oznámili jim hroznou

**) Köstlin. M. Luther 3. Aufl. II. 481, 486.

**) Ve slavném spise »De signis Ecclesiae«.

†) Luther's Lebensende nach N. Paulus von Paul Majunke Erfurt 1891 a 1898.

tu novinu. Ti pak jim nakázali, aby ohyzdnou mrtvolu Lutherovu na lože položili, a za dobrou odměnu mezi lidem tu lež rozšiřovali, že umřel Luther smrtí náhlou. Tak měli ale lháti, aby prý jeho »evangelium« pohaněno nebylo.

Také vyšly zprávy ty o hrozné smrti Lutherově *tiskem s úchvalou císařskou i biskupskou a představených řeholních.**)

6. *Přátelé Lutherovi* ze zděšení svého se probavše, počali, jako za živa nemravné kousky Lutherovy omlouvali nebo zapírali nebo okrašlovali, také nenadále umrtí jeho jinak vyličovati, aby to »jeho evangelium«, při němž se jim dobře dařilo, »pohaněno« nebylo, a oni posléze donuceni nebyli urvaných statků církevních a svých souložnic se odříci.

I malují mrtvého Luthera jako světce, a tvrdí, že prý Bohu odevzdaně — *za modliteb a nábožných řečí skonál!* A to po tom večerním chlastu?! Kněžské hodinky po celá desítiletí se nemodlil, je »vřeštěním a zjevným posměchem Boha« nazýval: a pak při nenadále smrti přece žalmy a slova z večerních modliteb kněžských říkal?!

*) Srovn. též prof. dr. Kryštůfka *Církevní dějiny* III. 126 a násl. jakož i jeho pojednání o smrti Lutherově v »*Časopisu katol. duchovenstva.*«

Dále tvrdí, že Luther zemřel náhle — »*na záduchu*«! Ale vždyť lidé záduchou stížení neumírají náhle, ale žijí při neduhu svém třeba 20 i 30 roků! A kdyby v pravdě byl měl záduchu: kterak mohl mluvit *dlouhé* řeči, a odříkávat *dlouhé* žalmy?! —

7. Pověstí, že Luther zemřel bídou smrtí, nemohly ovšem povstati od katolíků, poněvadž žádný katolík v území města Eislebenu trpěn nebyl, a tedy nikdo z nich při smrti Lutherově býti nemohl.

Ale *pověsti o samovraždě Lutherově* povstaly ihned po jeho náhlém skonu, a to u protestantů, a vyšly od nejbližších jeho přátel, kteří pro hrůzu, jež jich pro smrt Lutherovu pojala, přese všechny záповědi hrůzné noviny té docela zatajiti nedovedli!

Vždyť již při pohřbu Lutherově slavnostní řečník *Coelius* vyžvatlal to sám, že o Lutherově skonu zlé pověsti se roznášejí; a zle láteřil na ty, kteříž je roznášeli! Odkud mohly ty pověsti vzniknouti, ne-li od přátel Lutherových, kteří je mezi svými známými rozšiřovali?

8. Že *Luther samovraždy schop* byl, vysvítá z následujících věcí:

a) Sám často ve spisech svých vypravuje, že se s *dáblem obíral*, a že týž jemu do učení jeho rady udílel, i *ku samovraždě ho vybízel*.

b) *Luther vedl život uvnitř rozervaný, *)* jaký ku samovraždě svádívá. Tížilo ho svědomí, že slibů Bohu učiněných zrušil; se svedenou, sběhlou jeptiškou se oženil; snad miliony duší neslýchaným učením svým o nebe oloupil.

c) *Luther byl ve stálých sporech se svými druhy, jež jemu život nesmírně ztrpčovaly. Nesnesl žádného odporného mínění. I nejhorlivějšimu stoupenci Melanchthonovi někdy nafackoval, a korbelem natloukl;**) a tak všechny si znepřatelil.*

d) *Luther zakoušel mnoho mrzutostí ve své rodině, ana Káta pod pantoflem ho měla, a děti způrností svou ho roztrpčovaly.*

e) *Luthera strachem naplňoval zahájený právě všeobecný sněm tridentský, od něhož dle pravdy očekával, že celé jeho učení působivě odsoudí, a na zasloužené potrestání jeho tlačiti bude. Proto také se vyjádřil: »Chci raději od ďábla umřítí, nežli od císaře . . Satan jest otcem lži i vraždy. Jestliže Krista s nebe strhne, pověsím se na nejbližším stromě!« ***)*

f) *Luther nehledal pomoci proti rozbouřenému svědomí svému u Boha, ale v ob-*

*) Viz svrchu III., 7. poznámka.

**) Evers V. 179.

***) P. Majunke, str. 30., 34.

žerství, smilstvu a jiných neřestech a »hano-
bení« ďábla!*)

g) *Luther na násilnou smrt často po-
mýšlel. Ba již v klášteře chtěl se umořiti
hladem, a pak často o smrti násilné mluvil,**)*
tak že *přátelé jeho najali mu zvláštního
sluhu, jenž by na něho bedlivý pozor dával,
aby si neublížil!* Také při hojném hodování
málo dnů před smrtí prohlásil, že »po svém
návratu do Wittenbergu položí se do rakve,
a odevzdá červům tučného doktora ku strá-
vení.«

h) *Za místo ku samovraždě muselo se
Lutherovi rodiště jeho Eisleben zvláště za-
mlouvati, poněvadž dojmy z mládí na jeho
zmrhaný život tím mocněji působily.*

9. Všechny tyto okolnosti nasvědčují,
že Luther schopen byl hrozného skutku
svého; a *historické zprávy svědčí, že ho také
vykonal.* Učinil, jako činívají přčetní jiní:
v mládí, při plném zdraví a plné kapse »zú-
myslně na milosrdenství Boží hřeší;« a pak
na konec »nad milosrdenstvím Božím zou-
fají,« a nesnesitelného jha života pozem-
ského násilně se zbavují!

Luther vystoupil proti domněle ne-
platným odpustkům papežským, *jichž smysl
tehdy ani sám neznal, jak později doznal;*

*) Denifle I., 745. a násled.

***) Denifle I., 749.

pak ale udílel sám odpustky takové, o jakých posud nikdo neslyšel, že třeba jen věřiti, a pak že *musí* člověk spaseným se státi, byť by denně tisíckrát cizoložil nebo vraždil, ano všerni přikázáními Božími pohrdal; ba kdyby ani pokřtěn nebyl! A na konec on, jenž chtěl »papeže na klíčích jeho oběsiti,« oběsil se sám!

Jaký život, taková smrt!

10. Líbí-li se ale komu věřiti i tvrditi, že Luther nezahynul smrtí Jidášovou, nýbrž jen *smrtí náhlou*, ale ovšem **beze všeho pokání**: domnívám se, že i tak by nikterak nebyl umřel »smrtí světce!«

Považme jen jeho rozpustilý život v mládí, zejména v domě Kottové; jeho Bohu přísahou stvrzené mnišské a kněžské *sliby*; jeho *pustý život* se zpustlíky v rozkřičených domech, odkud si nemoc francouzskou opětně odnesl; jeho »*tři ženy*« najednou; jeho *sňatek* se svedenou, sběhlou jeptiškou; jeho *poměry i po sňatku* k Truchsessové a Leckové; jeho *nadutost, obžerství, rouhání*, hrozné překrucování slova Božího; připomeňme si jen *selskou válku*, jejíž byl otcem; *uloupené statky církve*, jež on »přestědře« rozdával; jeho *hrozné hanopisy*, kterými čest odpůrců svých v bahně utápěl; jeho *zběsilé řeči*, jimiž celé kraje odlidňoval, o víru, počestnost, spravedlnost olupoval,

i znemravnil; jeho *poslední večer* před skonem a tak dále: a pak věru doznáme, že smrt po takovémto životě, byť to ani samovražda nebyla, byla a jest **smrtí hroznou**, a tak před Bohem i přede všemi počestnými lidmi!

11. »Památným jest také, kterak přátelé Lutherovi, kteří lži o »zbožné« (!) smrti jeho s podobiznou jeho ve svatozáří (!) ve statisících knížek a v rozličných jazycích rozšiřovati začali, *postarali se o Kátu*, kterou byl Luther bez pomoci ve Wittenbergu zanechal, a o děti jeho.

Melanchthon ani jiní Lutherovi důvěrníci nechtěli býti poručníky jeho dětí. Když se Káta obrátila o pomoc ku králi dánskému Kristianovi III., ježž pro násilné potlačování církve katolické a loupení spravedlivého majetku jejího byl Luther prohlásil za »nejkřesťanštějšího« panovníka, nedostala poprvé ani odpovědi; a na druhý prosebný dopis dal jí jednou pro vždy 50 tolarů!

Když ve Wittenbergu nastala nakažlivá nemoc, utíkala odtamtud také Káta s dětmi. Na cestě do Torgavy splášili se s ní koně, ona vyskočila z vozu, a spadla do příkopu, studenou vodou naplněného. Z toho se rozstonala a zemřela na úbytě dne 20. prosince 1552 v Torgavě.

Syn její, po tatíkovi Martin nazvaný, oddal se po příkladu otce svého nemírnému chlastu, a shromažďoval kolem sebe mnoho sprosté chátry, čímž ovšem neprospíval vážnosti své ani památce otce svého.

XI. Jaké měl i má Luther apoštoly té své »reformace?«

1. Nebylo by se bořivé dílo Lutrovo tolik ujalo, kdyby ihned rázem po zákonech Božských i lidských bylo proti němu vystoupeno bývalo. Ale císař tisknut jsa válkami i vnitřními rozbroji, nemohl na náležitý pořádek mocí svou vystačiti, zvláště když Luther dovedl si získati mocných pomocníků lákadlem, že mohou, ba povinni jsou, bohaté *církevní statky si přivlastniti, a při tom zcela nevázaně žiti!*

Takovými apoštoly Lutherova učení byli:

a) Jeho zeměpán **kurfiřt Bedřich III.**, jenž ho dal tajně do Wartburgu ukliditi, aby tam byl proti císařským trestům v bezpečnosti. Tento Bedřich sám byl oddán chlastu a jiným neřestem, z nichž naposledy až zblběl, a stal se opovrženým.

b) Lantkrabě **Filip Hessenský**, chlastoun první třídy, jemuž Luther druhou ženu dovolil, a kterému ani obě nedostačovaly, tak že ještě jiných žen cizoložně užíval, mezi

nimiž byla zejména jakási *Eschwegova*. Byl také francouzskou nemocí stížen,*) a podkopával si život svým divokým smilstvem.

c) Kurfiřt *Jan Bedřich*, jenž byl se po smrti svého strýce Bedřicha († 1525), a otce Jana († 1532) vlády ujal. Témuž veřejně a bez odporu vyčítal přítel jeho, Filip Hessenský, že »jest *sodomita*; a že neřesti té i v Kasselu, i na říšském sněmu ve Speyeru v jeho vlastním domě se oddával.«**)

Na saském dvoře nebyly právě více za hříchy považovány, ani cizoložství, ani lichva, ani ožralství, ani sodomství!

Tohoto kurfiřta navštěvoval častěji jeho příbuzný, jmenovaný Filip Hessenský, při kteréžto příležitosti i s jinými *pívali o závod*. Ale i když všichni již buď na břichu nebo na zádech leželi na zemi ožralí, kurfiřt ještě mohl stát na nohou; toho v chlastu nepřekonal nikdo! Takovéto pijácké závody děly se zejména často ve Schweinizu, a na Schellenbergu r. 1545, jak vypravuje Janssen se vši zevrubností. Za to ovšem nabyl kurfiřt takového objemu, že ho obyčejný kůň unést nemohl; a šel-li pěšky, vypadal jako valící se sud!

Aby mohl takovými radovánkami hověti, k tomu pomáhalo mu to »čisté Luthe-

*) Denifle I., 134.

***) Janssen III., 487, 552.

rovo evangelium,« jež velelo, statky církve zabráti a je »*proludračiti!*«

Tak zabral kurfiřt Jan Bedřich celé biskupství Naumburské. Řádně zvoleného biskupa Jana z Pflugu zapudil, a o své ujmě ustanovil přítele Lutherova, kazatele Amsdorfa, za biskupa s tou však výhradou, že týž spokojí se s pouhým platem farářským, a důchody biskupské že je mu ponechá!

A tohoto Amsdorfa, stvůru kurfiřtovu, beze všeho »posvětil(!)« kněz Luther hned na »biskupa«, ač jindy papeži a biskupům nemohl ani na jméno přijíti!

Tak byl ubohý lid šálen, a o pravou víru i o milosti ze svátostí plynoucích hanebně olupován za pomoci toho — »muže Božího«, Lutra!

Dalším apoštolem Lutherova »evangelia« byl:

d) **Ulrich z Huttenu**, schudlý šlechtic, dobrodruh, jenž pro rozšíření nového evangelia zuřivě pracoval pérem i mečem. Týž byl již v útlém mládí od smilstva všecek proniknut, a v 20. roku věku svého nemocí francouzskou zcela zkažen. Zemřel v 36. roku věku pro svůj hanebný život, později i u nejdůvěrnějších přátel v opovržení, jakožto »*morem postižené — prase!*«

e) **František ze Sikkingen**, bohatý rytíř veliký rváč, »německý Žižka«, jenž zaproda se r. 1526 francouzskému králi Františku I. slibuje mu dopomoci ku císařské koruně německé. Když mu však císař Maxmilian dal roční důchod, přidal se k němu! Týž s Ulrichem Huttenem rozněcovali války i politické i proticírkevní . .

2. Takoví a těm podobní *byli a posud jsou* ti apoštolové zpustlíka Luthera. *Nejde jim nikoliv o čistou víru Kristovu a o pravou čest Boží: ale o vlastní zájmy*, o ukojení žádosti po ženě, penězích, důstojnostech, pozemských statcích! Skálou Petrovou, na které Spasitel založil církev svou *jedinou*,*) pohrdli a pohrdají; a na hlas církve se neohližejíce,**) a za *svévůli* svou jdouce, dopracovali to tam, že posléze *ani sami té své vlastní víře nevěřili, a nevěří!*

O tom dočítáme se skvostných dokladů ze života samého tak zvaného »opravce světa« čili »reformatora« Martina Luthera!

Dříve směle tvrdil: »Ústa má jsou Kristova ústa;« a »kdo mého učení nepřijme, nemůže býti zachráněn; a kdo jinak věří nežli já, jest do pekla určen!«***) Ale později vypravoval Luther sám, kterak ti jeho apoštolé

*) Mat. 16., 18., 19.; Jan 21., 15., 17.

***) Luk. 10., 16.

***) Wittenberg. A. 2., 44.

lid jen šálili, ježto ani sami nevěřili, co jménem jeho kázali; ano on sám doznal, že *té své vlastní víře* — kterou ostatně **po chuti a dle potřeby své stále měnil** — také **ani** — **sám nevěří!**

Nebo když jemu totiž Antonín Musa, farář dle jeho víry v Rochlici, si stěžoval, že tomu nemůže sám věriti, co jiným káže, odpověděl mu Luther: »Bohu buď dik a chvála, že se i jiným lidem tak vede; *domníval jsem se, že jen já věriti nemohu,**) »*ač se lidé domnívají, že učení svému (aspoň sám!) pevně věřím!*«^{**})

Když Luther prohlásil, že jeden každý sám bez ohledu na církev, které byl přece Syn Boží *pomoc svou i přispění Ducha svatého až do skonání světa slíbil*, aby bludům propadnouti nemohla,^{***}) může si víru svou vlastní v Písmu svatém vyhledávati: nemohlo ani jinak býti a se státi, nežli že jeden každý z Písma svatého si vybíral, co se právě jeho žádostem nejvíce zamlouvalo; a že nastalo tedy vlastně **kolik hlav i tolik věr!** Posléze pak se stalo, že i takovýto »*odpravce*« a nikoliv »*opravce*« víry jako Luther upadl předem v opovržení, ježto jeden každý sobě říci mohl: »Mohu-li si z Písma svatého vy-

*) Janssen II., 193.

***) Tischr. Eisl. 37., 6.

****) Mat. 28., 20.; Jan 14., 16., 17.

brati sám víru, jaká se mi právě zamlouvá: k čemu mi mají vecpávati víru »svou« Luther nebo pastoři jeho?

3. *Vlády světské klížily a klíží ty rozporné názory jaks taks dohromady ve vlastním svém zájmu;* ale nemohly tomu zabrániti, že víra ve vykoupení skrze Krista Pána vždy více hyne; že pastoři na mnoze sami nevěří, co káží; že již popírají i vyznání apoštolské; Krista Pána za pouhého člověka i blouznílka vydávají; zázraky jeho jako nějaké kejklířské kousky popisují; učení o nejsvětější Trojici se posmívají; ba v čem vesměs posud se shodují, na tak málo stlačili, že dle výroku učeného Baka de Verulam **»dalo by se napsati na nehet jednoho prstu,«** poněvadž to více není nežli — **»odpor proti pravé církvi!«**

Jestliže v posledních letech přece zase počínalo se mocně ozývati **»pryč od Říma!«** neděje se tak z lásky ku Kristu Pánu, ale opět jen *z hledů světských a vlastizrádných!* Nenasytní .řrušáci dobře vědí, že pokud lid bude věrně katolický, Bohu i církvi jeho oddaný, nikdy nebude chtíti ani císaře ani vlasti své zraditi; ale kdyby se stal protestantským, že by pak v tom moři německém, jej obkličujícím, snadněji utonul, jako se stalo jiným, od víry svatováclavské již odpadlým, ku př. polabským Slovanům!

4. *Jakého druhu ti nynější apoštolé odpadli od Boha i církve jeho, a náhončí ku protestantismu jsou,* velice patrne vysvitá třebaš jen z příkladů těchto:

a) *Karel Wolf* (Vlk), jako pravý vlk řval do ovčince Kristova: »Pozor na vaše ženy a dívky ve zpovědnici!« A zatím před celým světem usvedčen byl jakožto ohavný ch ípník i cizoložník! Ovšem, důstojný apoštol Lutherův!

b) *A. Grassmann* hanebně znecíval svateho učitele církve Alfonse z Liguori pro jeho **latinsky** a se vši *diskretností* sepsané poučení pro zpovědníky, jež zcela zfalšované uveřejnil tak, jako by obsahovalo návod ku mravní neřesti; a tak jako by ani lékaři a soudcové duchovní neměli býti poučeni o svých povinnostech k duševně nemocným a chybným. A zatím musel se tono v krátce dožíti, že jemu samému byl život nejhanebnější soudně dokázán!

c) *Pastor Segnitz z Drážďan*, jenž při nepochopitelné shovívavosti naší vlády, přichazel i do Čech proti církvi katolické hanebně štvát, a hejly pro tuto svou luteran-skou církvičku lapat, byl teprve v únoru 1904 donucen vzdáti se předsednictví v tak zvaném »evangelickém svazu« a za hranice vlasti své prchnouti, a to pro neřestný život, který, ač ženatý, po léta vedl; zejména, že

s manželkami dvou dvorních úředníků saských nedovolené styky měl. Jež nyní na jevo vyšly, a škrabošku s jeho posavadního fari-sej-kého horlení pro »čistou víru a ctnostné mravy« s tváře mu stihly! — — —

Katolíci vzhůru, nespěte!

**Nabízí se vám za evangelium Syna Bo-
žího evangelium Luthera-křivopřísežníka!**

**Milovníci víry svatováclavské a vlasti
české! pozor na »vlky« blížící se k Vám
v rouchu beránčím!**

**Nákladem Tiskové Ligy vycházejí dva brožu-
rové časopisy :**

„Obrana víry“ a „Husitství ve světle pravdy“.

Každý z nich stojí 1 K ročně a oba vchá-
zejí již do II. ročníku. — Mimo to vydala Ti-
sková Liga silnou brožuru z péra výtečného apo-
logety faráře Fil. Jana Konečného: »Jest nad námi
Bůh?« Prodává se za 60 h. — Objednávky vy-
řizuje: *administrace družstva Vlast v Praze*
čp. 570-II.

OBSAH

—

	Str.
I. Úvod	1
II. Pravá příčina Lutrovy »reformace«	5
III. Lutr počíná »reformovati« po tajmu	12
IV. Lutr počíná »reformovati« i veřejně	20
V. Lutr již užívá ovoce »reformace své	28
VI. Lutr při své »reformaci« na rozpacích	39
VII. Lutr pro samé »reformování« »vpadl do ráje«	48
VIII. Lutr »reformuje« dále v manželství	65
IX. Dodatek ze spisu Deniflova	76
X. Lutr »doreformoval«	81
XI. Jaké měl i má Lutr apoštoly té své »reformace?«	91

Nákladem R. Prombergra v Olomouci:

18. **Kam nechceš?** Rozjímání o očistci a církevní modlitby za dušičky. V tisku.

Nákladem Dědictví sv. Jana v Praze:

19. **Mravouka katolická.** Cena 2 zl.

Nákladem benediktinů v Rajhradě:

20. **Růže červené.** Postní rozjímání o růženci bolestném. Cena 50 kr.

Nákladem katol. Tiskového spolku v Praze:

21. **S Bohem či bez Boha?** Povídka. Cena 36 kr.
22. **Listy zvadlé.** Dopisv. Cena 26 kr.
23. **Pouť Slovanů do Říma a výlet do Neapole.**
Cena 1 zl. 8 kr.

Vánoční zpěvohra o 4 obrazech

„Vonný dech vánoc“.

Verše napsal **Dr. M. Kovář**, jež v hudbu uvedl **Jan Ev. Zelinka**. (Op. 26.) Nákladem družstva Vlasť. Kde se na jevištích v rozkošné době vánoční představuje narození Páně, tam neopomenou objednat si tuto velezdařilou operu k provozování. Zvučné, plynné verše, hudba překrásná a snadná. Cena partitury o 64 stranách 7 K, pro členy družstva Vlasť 6 K, cena textu s notami pro účinkující 60 h, cena textu bez not pro obecnstvo 30 hal.

Objednávky přijímá

administrace družstva Vlasť v Praze,
Žitná ul. čp. 570-II.

Knihy na venek zasílají se jen za hotové.

Pro blaho lidu.

Obraz ze současného života ve 3 jednáních.

Napsal Jos. Flekáček.

Otisk z »Vlasti«. — Hodí se pro malé i velké
jeviště. — Cena 50 haléřů.

Protiklerikálové

aneb

Založení katolické besedy v Husově.

Obraz ze života o jednom jednání.

Napsal Jan Hejný.

Otisk z »Vlasti«. — Cena 30 haléřů.

Objednávky přijímá a vyřizuje:

administrace družstva Vlast, Praha, čp. 570-II.

Zavátou stopou.

Epické básně Václ. Korandy.

Tiskem a nákladem družstva Vlast v Praze.

Cena 1 K 20 h.

Objednávky vyřizuje

administrace družstva Vlast v Praze

čp. 570-II.